1 эк-3 VI 67-77
неб ,72,

Контрольный экземпляр

Массе а мехкий пролетареш, вlашагlкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадувл 1923 шера денз ● ЕРА, 25 ИЮНЬ, 1981 ШУ. ● № 77 (6367). ● Мах 2 кеп.

Сийле хийла хьаахалаттарий!

Доакъар кийчдечи цуи дикал лахтъеча месячника хьа кlира лелалуче социалистически хьа ятlагlаш йаl. Социалистически яхь котъьлинарг а лаьрхlа республикански газета тlа чlоагlдаьча Сийлен улга тlа ньаай.

Районаш:

НАУРСКИ,

йол кийчъяра месячника задани 92 процент, сенаж — 120, баьца хьоар доаккхара 34 процент кхочашдаьд;

ШЕЛКОВСКОЙ,

йол кийчъяра месячника задани 26 процент, сенаж — 244, баьца хьоар доаккхара 69 процент кхочашдаьд;

ВЕДЕНСКИ,

йол кийчъяра месячника задани 68 процент, баьца хьоар доаккхара 40 процент кхочашдаьд.

Бовхамаш:

Наурски района «Россия» яха колхоз;
Наурски района Ленина цlерагlа колхоз;
Шелковской района «Путь к коммунизму» яха колхоз;
Ведени района Ленина цlерагlа колхоз;
Надтеречни района «Гвардейский» совхоз;
Грозненски района «Грозненский-молочный» яха совхоз;
Наурски района «Знаменский» совхоз;
Ачхой-Мартановски района «Самашкинский» совхоз;
Сунженски, Советски, Ножай-Юртовски районашкара доакъар кийчдара социалистически яхь йоаржаеш доле болхаш укх месячника эзале лакадди хилар беш галдаккхал.

Иттазлагlа хержача СССР Лакхехьарча Совета пхелагlа сесси

ЛАЬТТАН ТIАРА МАШАР ЛОРАБЕ

Советий мехка вахарс хlама хьакхоллаш кхехна хьинар хоалуш да Йоккхача Кремлевски двореце баьхкача халкъо херкарашка хьержача: 23 июне унхаза болх дlаболабаьб иттазлагlа хержача СССР Лакхехьарча Совета пхелагlча сессе. Партеца йохаргйоаца цхьоагlо йолаш, цуи чlоагlача хьалхъленца советски халкъо хьинар кхо ца деш къахьегаш бебабу социалистически Даймехка низ — лаьттан тlарча массане юкъарча машара чlоагlале.

Машар лорабар, керда дунен тlом ца хилийтар — иштта да КПСС XXVI съездо бакъдаь дола Коммунистически партен Советски пачхьалкхени арахьарча политика керттера эггара бакъахьа дола де лерхlар.

Машари къахьегами вlашагlдаргдолаш дац. Советски нахьа хьинареча къахьегамо хьаю парте оттаьь машара программа кхочашъяра тешаме лардаш.

СССР Лакхехьарча Совета сесси хьайиллар lуйранна 11 сахьат даьлча Союза Советен Къамий Советен цхьана заседани а еш.

Чlоагlа, дlаьхдаь тlоарш а тохаш депутатошец хьаьшашен тlенйцар новкъостий Л. И. Брежнев, Ю. В. Андропов, М. С. Горбачев, В. В. Гришин, А. А. Громыко, А. П. Кириленко, Д. А. Кунаев, А. Я. Пельше, Г. В. Романов, М. А. Суслов, Н. А. Тихонов, Д. Ф. Устинов, К. У. Черненко, В. В. Щербицкий, Г. А. Алиев, П. Н. Демичев, Т. Я. Киселев, В. В. Кузнецов, Б. Н. Пономарев, Ш. Р. Рашидов, М. С. Соломенцев, Э. А. Шеварднадзе, В. И. Долгих, К. В. Русаков.

Депутаташа берригаш раьза а болаш чlоагlйир сессе ден повесткен цуи балха порядоки.

Сесса ден повестка тlера дийнаш:

1. Дунен парламенташкен халкъашкен СССР Лакхехьарча Совето даьча кхайкарала хьакъехьа.

2. Киргизски ССР-гара СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатела заместитель а СССР Лакхехьарча Совета Президиума член а харжара хьакъехьа.

3. Жилищни боахам дегlабоалабара, жилищни фондах пайда эцалген ца лораелгек тоадара хьакъехьа.

4. ССР Союзен союзни республикнайн жилищни законодательства лардий проекта хьакъехьа.

5. СССР-е кхыча мехкий гражданий правови хьалах долча СССР Закона проекта хьакъехьа.

6. СССР Лакхехьарча Совета Президиума Указаш чlоагlдара хьакъехьа.

Председателаа дечо — Къамий Совета председатела В. П. Рубена предложени елар ден повестка цхьоалагlа пункт юкца доладо аьнна.

Дош делар КПСС ЦК Генеральни секретаре, СССР Лакхехьарча Совета Президиума председатела Л. И. Брежневна. Депутаташ хьаьшийн хьалгlоьт, чlоагlа, дlаьхдаь тlоараш а тохаш цунга моаршал лу.

Вай сессе, аьлар пренеш хьеслаш, КПСС ЦК Политбюро члена, Украина КП ЦК хьалхарча секретара депутата В. В. Щербицкие, дувц боьшаца глобальни доархlам бола документ. Дуццар да вай планета термоядерни катастрофах лораярах.

Машар лорабелга, белгалдаьккхар оратора, хила а хиннад долаш а да вай парте арахьарча политике керттера де лерхlар. Вай хана дунен халкъашта юкъера хьал тоадара тlехьа лоаттабеча къовсама тешаме къулба хиина дlаоттай КПСС XXIV-чеи XXV-чеи съездаша кийчъаь машара Программа. Цуи положенеш законодательно дlачlоагlъяьй СССР нердача Конституце тlа, хlаьта вай парте XXVI съезда документаш тlа дlахо дегlа а йоалаяьй. Хlаьта тахан белгал ца доаккхаш дита йиш яц машара тlехьа, дунен халкъашта юкъера ихерамале чlоагlъяра тlехьа лоаттабеча къовсама КПСС Центральни Комитето, цуи Политбюро, новкъоста Л. И. Брежнева шие юкъе хьош дола мах баь варгвоаца гlулакх.

Из вай халкъа ираз да, адамлен ираз да, аьлар депутата, укх тайпарча чоалханеча а сатем боацача а хана Леонид Ильич Брежнев, ленински школа гlорваьнна вола деятель, эггара хьалхарча дийнахьа дела из чакхбалалца тlема цlерах чакхваьнна вола, машара мах дика бовзаш вола саг вай партенчи пачхьалкхенчен керте латташ хиларн чlоагlа бехкетоххаме а лоархlаш в массане юкъарча машара хьашташ лорадеш из хилари.

Лаьттан тlара машар лорабара бола тlахьехам, аьлар Еррисоюзни кардиологически lилман центра генеральни директора депутата Е. И. Чазова, къаьстта маьхе ба наьха вахара йоакхо елга тешам бенна тlаднлача, тахан герзаш lоаделга соцц ца дой адамлеша тlаоттаргдар къаьтта кхетадеш болча lилмахоштен лоаштен.

Тахан, белгалдаьккхар оратора, машаран гервеш дlададаран тlехьа къовсам лоаттабарал доаккхагlа декхар дац. Хала хете а, доалол арахьа кlезига бац кхы тайпа уйлаш йола нах. Тlом могаберашта, цуи кхерам кlезигбе гlертараштa юкъе болаш ба lилмахой а лораш а. Хилийта йиш йолаш дац тlом чилаваа баргбоацаш ба яха уйла наха чуйоссилга, цунна духьала отта ца ловш уж совцилга.

Кхайкарал къаьстта лоархlаме а уйла тlаозаш а да из хьакхайкадьр новкъост Л. И. Брежнев — эггара хьалхарча дийнахьа денз тlехьарча денга кхачталца Сийлахь-боккхача Даймехка тlема алах чакхваьнна, партенен пачхьалкхенен керте латташ lалаьмате чlоагlа къахьегарах берригача халкъа шие везаваьлийта а сийдаьккха а вола саг хилар бахьан долаш, аьлар «Большевичка» яхача Ленинградски производственни объединене швей-мотористка депутата З. П. Самолетова.

СССР Лакхехьарча Совета депутата санна, кхалсага нанас санна хlамаш йохаяр а доацаш уж хьаяр, долаш дар хlалакдар а доацаш уж хьакхоллар шоай декхар долча берригача къахьегамхой цlерагlа ая аз: тlом безаш дац тхо! Оаха чlоагlа могаду партен пачхьалкхенен сага эггара езагlа йола бокъо — машаре вахара бокъо lалашъяра деш мел дар. Хlаьта, вай лаьтта ядерни тlом ца хилийта мел могар дергда.

Депутата дийцар цхьайттагlча пятилетка вахте а этта ленинградцаш хьинаре къахьегаш хиларах. Оаха кlоартта кхетаду, белгалдаьккхар цо, хlаране къахьегамах хьахур дикагlа ме хул советски халкъа вахара хьал дикагlа, дукха еза Даьхе низ болашагlа, машара йола гаранти чlоагlагlа хургйилар.

СССР Лакхехьарча Совета кхайкарал вай тlаьц вай мехка духьала фашистски Германе тlом болабаь 40 шу дузаза деношка, аьлар машар лорабара Советски комитета председатела депутата

(Чиестедоалар 2-чу агlо тlа).

МАШАР ЛОРАБАР — МАССАНЕ ДЕКХАР

24 июне республика предприятешка, организацешка, учреждениешка СССР Лакхехьарча Совета сесси тlера Кхайкарал дувца митингаш дlайолаелар.

Селхан «СевКавНИПИнефть» институте иттазлагlа хержача СССР Лакхехьарча Совета пхелагlча сессе дунен ерригача парламенташка, халкъашка даьча Кхайкараха хетаьь митинг хилар. Из хьайиллар института профсоюза моттигерча комитета председатела Юрков Александр Ефимовича. Цо къамаьл де дош лу института партийни организаце секретара Кучеренко Анатолий Яковлевича.

Цо аьлар.

— КПСС XXVI съезде къоабалаьь тlаьйцай шерра машара программ. Хlаьта хlанз дунен халкъашта юкъера гlулакхаш ирдалар бахьан долаш СССР лакхехьарча органа сесса Кхайкарал даьд. Цу тlа белгалдоаккх, машар lалашбелга хиина а хиннад, долаш а да Советски пачхьалкхен арахьарча политика дахкера декхар, аьнна. Вай массане а хьаллоац КПСС ЦК-ан Советски правительствай машар чlоагlбара тlаерзаьь чурен арахьарен политика.

Трибуна тlа вол Сийлахь-боккхача Даймехка тlема ветеран, лабораторо заведующи Фролов Георгий Олимпиевич. Цо дог тохадолийташ дувц советски халкъо фашизм хlаланьеш лайнача халонех, lазапах. 1941—1945 шерашка лаьтта тlом дlаболабенна 40 шу дизача укх деношка вай чlоагlа хам бу из чакхбаьннача тlехьагlарча хана вай мехка лаьттача машареча вахара, хlаьта тlема lаьрижа моргхаш тlайоагlаргйоацаш мел эшар де деза цlена дог-уйла йолча дунен тlарча берригача наха.

* * *

Советски халкъ цlаккха а лоарлагlа ца доалаш машара тlехьа хиннад, хlаьта дlахо йолача хана а из лорабелга шийн керттера гlулакх лоархlаш а да, — чуловцам из болаш дар селхан шоай митинге «Красный молот» завода болхлоша. гlулакхерча наха, инженерно-технически болхлоша даь къамаьлаш.

№ 5, 17 йолча цехий коллективаш цхьана вlашагlкхийттаар иттазлагlа хержача СССР Лакхехьарча Совета пхелагlча сессе дунен ерригача парламенташка, халкъашка даьча Кхайкарала хьакъехьа шоашта хетар дlаала.

Цу Кхайкарала, хlаьта иштта дунен халкъий арене а партен пачхьалкхени кулгалхоша чакхдоахача гlулакхашта шоаш чlоагlа мутlахьа болга хьанхайкадир цига къамаьлаш даьча № 5 йолча цехерча къахьегама ветерана Зевилов Павел Андреевича.

Заводчанаша тlаьйцача резолюце тlа дlаяздир Машара фонде цхьа эзар сом ахча дlалургхилар.

Новкъоста Л. И. БРЕЖНЕВА къамаьл

Хьамсара новкъостий депутаташ!

Советски Союза Коммунистически парте XXVI съездо белгалдаьккхар: «Тахан дунен тlа латтача гlулакхашца дlадех тlема кхерам дlабаккхара, дунен халкъашта юкъера кхерамзле чlоагlъяра машар ца бохийтара керда, дикаа дола гlулакхаш дар — дунен халкъашта юкъерча плане лаьрхlача долаш дац хlана вай партеца, вай халкъа, планета тlарча дерригача халкъашта а кхы доархlамегlара декхар».

Дунен халкъашта юкъера ситуаци цlенхаштта оттар терпал а даь, съездо хьалхашка оттайир тахан дунен общественноста терхьама юкъмоттиге латта машар чlоагlбара тlаерзаьь йола хьадда программа. Из кхочашъяра тlаьгlертта дlахо балхаш деш я вай парти а советски правительство а.

КПСС съезд хинначул тlехьагlа дlабахача кхаь бетта дунен халкъашта юкъе хиннача событеша, кхы а чlоагlагlа тешаду вай парте аь выводаш нийса хиларах.

Американски империализм керте а йолаш дола довна дагахьара милитаристски гlоьсараш а цlаккха а ца хиннача масштабех сихдаь хьаде доладеннад герз. Цар тlаэца тийгац герз хьадара процесс юкаунзарах, конфликтай ккуврчаш дlалахарах, дунен халкъашта юкъера къовсаме проблемаш машаре къестарах йола переговораш. Цар вlалла вхь а ца хеташ хьаллувд шоаш оттабьраша ю гуччахьара агрессен дунен халкъашта юкъерча бандитизмак ахташ. Дунен тlара хьал тlа-тlа кхерамегlа хулаш кхохкаденнад. Шеррача массаша тlа-тlа дикагlа кхетабеш латт из кхерам, милитаристий хьинар айдалара духьала барий оазаш чlоагlлуш латт.

Цу хьалашка lалаьмате боккха ба авантюристически планаш йохаярах, даь даьйначул тlехьагlа тоаде йиш йоаца гlулакх ца дайтарах, машар ца бохабайтарах бола дерригача машара тlехьарча мехкийн халкъийн бехк.

Вай, советски наха, къаьстта дика кхетаду цу бехкетоххама шоашта кховча дакъа мелад. Вай йолаш я нийсса 40 шу хьалха гитлеровски Германи тийшача балхах Советски Союзах латарагlа болабенначa немецко-фашистски агрессораш бохабаьча тlема йоккхача халон опыт.

Из бар вай халкъа де дийзача дерригача тlемашта а лаьтта дахача моллагlча кхыча халкъа де дийзача тlемашта а юкъе эггара халагlа хиина тlом. Агрессора духьалара из сийлахь-боккха тlом вай сий даккха баьзар, дунен тlа дахар духьа бар.

Цу тlема тlа байна миллионаш бола советски нах, цlаккха а бицдургбац вай халкъа. Цlаккха а!

Ура а гlайтта сий дерига вай байнача гурпалий. (Берригаш хьалгlоьт. Саг йист ца хулаш минута йоал).

Вайна массанена а дика хов: потенциальни агрессора духьала латтача машара эскара низ тахан цlаккха ца хиннача тайпара боккха ба.

Амма вайна цхьаьккха я хов: хlанзарча хапарча герза ина вю а ба, нагахьа санна из дувла доладелча, еррига адамле хlалак хила гарглуш дола гlулакх оттаргдолаш.

Цунах е еза вывод цаl я: хlанз укх сахьате, тахкане де деза доазув доацаш герз соадаккха а тlема авантюраш е е бенам бараштa ниix бехкаре де мел дизар. Дерригa де деза, наха вахара бокъо lалашъяра. Цу гlулакхаца гуназьа доацаши цуна юстара латташи нах хила йиш яц: из массанега а хlаранега а кхоачаш да. Из кхоач правительствашка а политически партешка а, общественни организацешка — иско яц, наха хержачен пар цlерагlа лелачен парламенташка.

Цудуххьа оттаю Советски Союза Коммунистически парте Центральни Комитета СССР Лакхехьарча Совета Президиумой, цуга юкъедехка «Дунен парламенташкен халкъашкен» СССР Лакхехьарча Совето деча Кхайкарала проект. Цу проекто тlахьех дунен халкъашта юкъера машари кхерамален чlоагlъяра хlиннаре оргагlдовлара, парламентий лаккхача авторитетахи торонехи машари дунен халкъаша цхьан гlулакхаш леладари хьаллацаре пайда эцара.

* * *

Дlахо новкъоста Л. И. Брежнева lоеш «Дунен парламенташкен халкъашкен» долча СССР Лакхехьарча Совета Кхайкарала проект.

Новкъоста Л. И. Брежнева къамаьлага чlоагlа тергам тlабахийта ла а дийтlар. чlоагlа, дlаьхдаь тlоараш тохаш тlа а йицар.

(ТАСС).

ДУНЕН ПАРЛАМЕНТАШКЕН ХАЛКЪАШКЕН

Советски Социалистически Республикай Союза Лакхехьарча Совето даь

КХАЙКАРАЛ

Тlема кхерам дукхагlа хиларах, цlаккха а ца даьча тайпара сихдаь хьадеш латташ герзаш хиларах саготдеш йола Советски Социалистически Республикай Союза Лакхехьара Совет кхайк дунен парламенташкен халкъашкен.

СССР Лакхехьарча Совето е кхайкарал ду гитлеровски фашизм тха Даьхенах лета 40 шу дизача хана. Советски халкъа корта тоха отт тlем тlа бовбаьча шоай ткъо миллионе болча даймехкахой сийлахьча гlулакхашта. Дунен шоллагlча тlемо чотъяь варгвоацаш дукха эснаши сагтонаши тlаьхоавчайир ерригача адамлена. Овха чlоагlа сий деш дег чу ювбаб агрессена духьала, дунен тlара машар бахьан долаш лоаттабеча къовсаме шоай вахар дlа мел деннараш.

Бирса урок енная исторе. Сов беза мах белар халкъашта тlом ца хилийта, тlабоагlаш лаьтта кхерам ший хамнахьа тlера дlалостабе вlаштlехьа ца даларах. Из тайпа бала кхы юха тlабоагlаргбоаца гlулакх де деза. Футагlа а де дезаши де йиш йолаши да дунен керда тlом ца хилийтара.

Дуне-м вента а тlаик аьнна хьалдиов ма латтий дукха адам хlалакдергдолча герзах. Цхьабаккъда, из кхы тlа а алсамдоахаш да, кхы а кхерамегlен низ болашагlен дола герз да хьадеш. Малхбузен Европе кердача бlаьш ядерни ракеташта кийчъеш майдаш я. Ядерни герз юкъеданкха мегаргда яха зулакеча уйлаца нах хьакхашта бовлийта гlерт.

Политически кхоахам милхьарбоах. Юха тоабенаб тlема совле долгакхьа якка, кхерама мотт ба буцар. Гуччахьа хьадувц кхыча мехкийн халкъийн гlулакхашта шоаш юкъегlертаргхилар. Из дерригa а бакъ хетийтар духьа шоашнара хьадагалаьца эвни уйла йоаржаю «советски кхерама» хьакъехьа.

СССР Лакхехьарча Совето дерригача дуненна хазийтар духьа дlакхайкаду: Советски Союзо цlаккха а кхерам тlатийсабац, малхбузехьарча е малхбоалехьарча цхьанна а пачхьалкхенцара конфронтаци хьашт яц цунна. Советски Союз гlийрта а яц, хlана а гlертац тlема совле якха. Кхы тlа а герзаш lоадара инициатор цунах хинна а яц, е хург а яц. Вlаши дага а даьнна, кхыча пачхьалкхенашца барта а даха цхьатарра доазув оттаде, декха из раьза хургйоацаш цхьаккха тайпа герз дац.

Советски пачхьалкхен арахьарча политико эггара хьалха де лерхlар хила а хиннад, да а да, хург а де машар lалашбелга. Цу гlулакха тlаерзаьь я 80-ча шерашта оттаьь Советски Союза Коммунистически парте XXVI съездо тlаийца машара программа. Цо чулоац ракетно-ядерни дараш санна, иштта массазара герз а кlезигдара тlадерзадаь гlулакхаш, цу тlа я хlанзара довнаши кризисни ситуацеши къоастаяра а керда довнаш ца хилийтара а тlаерзаьь предложенеш, цо лоархl разрядка кlоаргъе а ерригача континентий мехкашца машаре цхьана леладу гlулакхаш дегlаккхувла а. Цо хьакхайкаду машареи кхерамалени дерригача актуальни дешах лаьца переговораш е, кхыча пачхьалкхений моллагlа а конструктивни идеяш теркалъе Советски Союз кийча хилар.

Вай ядерни замалаьа диалог, переговораш цхьатаррарча боарамс эш массанена а, машар, кхерамале, кхоанехан бlубена кулга массанена а эшаш санна. Полаш йола цхьаккха торо бирара ялийта мегаргьяц. Ха хьежаш!

Переговораш ца еш хlара дн дlа массаза дохийт дукхагlа хул ядерни тlема кхерам. Юстара а даьккхе lодула хlара халкъа хьалхашлен дерригача халкъашта хьалхашкен латта саготагlа йола проблемаш къоастайрах дола дош. Ха хьежаш!

Вай деношка шоай гlулакхашка сихдаь герзаш хьаделга, дукха нах хlалакбеш йола средстваш дунен тlа дlахо lоавелга могадеш мел бараша къоабалду пачхьалкхенашта юкъера къовсам тlадола дешаш къоастадеза хана низ юкъебоаккхилга е духьал бlаргаш дlакъовл тахан машара хlакхуш болча кхерама. Ладарра аьлча, адамле дуьх чукхосса гlерт.

Дерригача мехкий законодательни органашка кхайк СССР Лакхехьара Совет сихдаь хьадеш латтача ракетно-ядерни герза керда тур ца кхаьстайтилга шоашта карагlдаьнна хlама хила везаш йолча переговорашта дог цlена цхьатаррарча бокъонегlа йола, е хьалхагlе а оттадаь дара лаьна цхьаьккха тайпа хьалаш диктат е гlертилген доацаш йола переговораш яра шоаш хоалдаболаш тlехьа хилар хьакхайкадара уж тlа а хьехаш.

Ший Кхайкаралга цо эггара доархlамегlарча, вай заманахьа эггара саготагlа долча цо деша, яхийта йоагlаш махкдлара еррига уйла тlаяхийта хьожаргхиларга дог доахаш я СССР Лакхехьара Совет. Из дог тийша я, сихдаь хьадеш латта герзаш юха къовлилгея герзаш дlадоахилгеи переговорий наькъашка эффективно чакхдаха гlертара хиланза яргйоаце прерогативаши авторитетъ йолаш парламенташ хиларах. Ший оагlорахьара СССР Лакхехьарча Совето дlахо а ший дакъа доацаргда бухсоцнаш переговораш чакхйоалаш беркат далара гlо дергдолаш дола хьал вlаштlехьдоаккхача.

Машар — адамлен юкъара беркат, хlаьта вай деношка — дlахо из яхара эггара хьалха пурна эшаш дола хьал. Цхьана къахьегаш хилча мара лорабургболаши тешаме lалашбургболаши бац из.

Советски Социалистически Республикай Союза Лакхехьара Совет.

Москва, Кремль.
1981 шу 23 июнь.

Хьайбашта—шортта доакъар

КОЛХОЗА ДОАКЪАРА ЗАВОД

Завьялов Виктор Михайлович кормоцехе болх бе уйла йолаш вацар. Дукха ха яр цо ший вахар механизаторий балхаца дийза. Дика кхоачашдора цо из гlулакх. Бехк ца боаккхийташ дlа а дувра, кхе а дора, чу а эцар ялат, хlаьта ший техника дика а лелайора.

Цхьан дийнахьа Шелковской района «Коминтерн» колхозе баьца хьоар доаккхача мехотряда кулгалдеш волча Р. Оразманбетова аьлар цунга:

— Геттара тешаме сага ашаш моттиг я баьца хьоар доаккхача. Тхона кормоцехе оператор эш.

Виктор Михайловичагара дукха деха дезанцар. Раьза хилар из кормоцехе болх бе.

— Воха ма вохалаь, lомалургва хьо е агрегаташ лелае а. — цуи дог ца эккхийта гlертар новкъостий.

Цу балхах Завьялов кхераш вацар, бакъда, из техника lомае саш хилар лаьрххlача курсашка. Новкъостaша а дlакхетаяир шоай балха опытах. Хlаьта а эттаpa дикагlа хьехам бир оахаро ше. Вlалла йиcлургьяц Виктор Михайловича ший эггара хьалхара балха смена. Ах сахьат хьалха бола хьавера из цу дийнахьа. Хьинц а хьежа, цхьац - цхьаца йолайолийташ дlайолалийтар ерриг агрегаташ. Кормоцеха чоалхане комплекс болх бе йолаелар. Теклологе маяххара дlачуухийтар агрегаташка Завьялова баьцаш, концентраташ, царех етта кхы хlамаш.

— Геттара дика доакъар кийчдаьд lа, — аьнна из хоастаяир колхоза доаттагlйолча доарие укх шера дlабахача ахе бетта хlара lаттагара 2626 килограмм шура ьаккхача А. Лысенковас.

Иштта экзамен дlаелар цо. Цунга хьежа бlу а белар.

Къаьстта боккха тергам тlабохийташ хьож Завьялов цеха машинашка, оборудованега. Цу цехо доакъар кийчдарга хьежа хургйолаш я хьайбашкара хьайоаккха шура а дулх а.

— Дерригa колхоза хьайбаш тхоах тийша да, — йоах цо. — Ца хоаш а болх ца беш завод соце, тха хьайбаш леладерий гlулакхаш талхаргда. Хьалха кхай тlара доагlача тайпара хьайбашта доакъар телаш хиннадале, хlанз боккъонца кийча даь мара телац. Цудуххьа, царгара дукхагlа продукци а йоакхх.

Бакъдув Виктор Михайлович. Укх тlехкьарча шерашка цхьан ахезен тарга дукхагlа дулх довникх колхозе, дукха а дукхагlа йоаникх шура а. Цу боахаме диззача шера цхьаи бодрагlа йоаникх шура. Хlанз хlара lаттагера юкъера лаьрхlачо 10—11 килограмм шура йоаникх дийнахьа. Колхозхоша лерх! укх шера 2220 тонн шурен 1040 тонн дулхи даккха.

— Тха колхозхой дош чlоагlа долаш нах ба, — йоах колхоза парткома секретара М. Авратимова. — Тешаме доакъара база хиларах тха вlаштlехьдовл декхараш кхоачашде.

Толамаш доахаш къахьег укх деношка доакъар кийчдеча лаьрххlа вlашагlъеллача комплекса механизатораша. Из болх геттара сихбеннаб. В. Гришина смена сийна урагlьаха цlа байрак ягlа. Шоай смени пlанегlа 5 тонн гранулаш кийчъе езача цуи сменерча колхозаша 11,6 тонн кийчъяьй, шин бlаь процентал совгlа норма кхоачаш а еш. Царел а дукхагlа — 12,2 тонн гранулаш кийчъяьй кормоцехе Петр Катлики Камальды Кулаеви операторaш хиначa сменагlа.

Люцернах кийчъю гранулаш. Из хьокхаш бовк П. Сайно, И. Кайсаров, Р. Анасов, кхыбараш. Дикна нормаш тlехноачаш а еш хьинор ца кходеш къахьег цар. Къахьегама овсарле лакха йолаш балхаш ду кхай тlара кормоцехе баьцаш дlакхухьаш боахкача шофераша а. Царна юкъе белгалбаьнинаб А. Крылевский, Н. Джумакаев, К. Исаев, кхыбараш.

СБ-1,5 яха шин агрегат я шин сменагlа массе дийнахьа ца соцаш болх беш. Царна 30 тонн гранулаш кийчъю. Шоай гlулакхах дика лоархlаьбу машинисташ М. Василенко, П. Маслов.

— Укх шера оаха лаьрхlад 9500 тонн тайп-тайпара гранулаш кийчъе, — йоах Р. Оразманбетова, — хlаьта из планагlа кийтъе езарел 500 тонн дукхагlа а я.

Цу колхозе дика lомабеннаб телхиргдоацаш доакъар силосни башнешка дlаоттаде. Цудуххьа, соахка цар кийчъяь хиина сенаж хlанз а я хьоанал дlаилланзен талханзен.

С. ЗЕЛИМХАНОВ.

БОЛХ ВlАШТlЕХЬБАЬККХАБ

Доакъара база вlашагlйоллара гlулакх вlаштlехьа ца даьккхача догдоахилга яц хьайбай продукци алсамъяларген планаши социалистически декхараши кхоачашдарген. Цудуххьа республика дукхача бовхамий кулгалхоша, партийни профсоюзни организацеша ца вlашагlйоллара гlулакх чакхдаьккха толаме кхоачашду шоай декхараш.

Чlоагlа йоакхо ю цу гlулакха Наурски района «Россия» яхача колхоза правлене, партийни организаце. Доакъар кийчдара лаьрххlа вlашагlъелла кхо механизировании бригада я агронома Панникова Нина Аркадьевнаси, техник-механика Петров Виктор Васильевичеи, лакхера образовани йолча агронома Бибов Николай Карповичен кулгал а деш.

Доакъара т рхlа механизатораша хьа махьоакха тайп-тайпара баьцаши ялата культураши хургйола гlулакх а лерттlа вlаштlехьдаьккхад колхоза правлене. Соахка гурахьа дlадийнад рожи вlашагlъядаь кlан никен, рапса цlена кlа а ши эзаря кхо бlаьн гектар совгlа. Цуд совгlа, укх шера бlаьсти — ялх бlаь гектар гартта ден, суданка, вlашагlъябаь кени горохи. Кхы тlа, кийс бlаь гаргга гектар дукхача шерашка тlаюьлла баьцаш а я колхоза. Хlаьта уж ерригa культураш механизатораша лерттlа доал дарах укх шера дика а хьийкъай.

Иштта дика вlаштlехьдаьха гlулакхаш а долаш дlаболабаьб цу колхоза механизатораша КПСС обкома бюрос, Нохч-Гlалгlай АССР Министрий Совето кхайкадаьча месячнике доакъар кийчдара болх. Цудуххьа, доккхий толамаш доахаш из чакхдоаккхаш а боахк.

Укх месячника заданегlа колхоза механизатораша кийчъе еза 3100 тонн йол, 100 тонн — сенаж, 400 тонн — витаминни хьоар.

Из боккха тоьам баьккха колхоз доакъар дакхарап цуи дикал лакхъяраш месячника шин кlирагlа республика бовхамаша лелаьча социалистически яхье котъьлинарг а лаьрхlа республикански газеташ тlа чlоагlдаьча Сийлен улга тlа ньиккхай.

Гурахьа дlайийнача культурех а дукхача шерашка тlаюьлача баьцех а шоай дерригa ниаш оарцагlдаьха йоли, сенажи, витаминни хьоари кийчдеш боахк колхоза механизатораш. Царна юкъе яьржача социалистически яхье хьалхара моттиг яьккхай Панникова Нинас кулгалдеча бригадо. Цо хlанзале а цхьа эзари кхо бlаьн тонн гаргга йол кийчъяьй месячника заданегlа цхьа эзари ши бlаь тонн кийчъе йоагlаш.

С. АУШЕВ.

ИТТАЗЛАГIА ХЕРЖАЧА СССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПХЕЛАГIА СЕССИ

(Чаккхедоалар. Доладар 1-ча оагIо тIа).

Е. К. Федорова. Цу дено тIахьех империалистически реакци, милитаризм, агресси делаерашца фийла хилийтара. Хоаш мадий, не тIом чаккхбаьнна дукха ха яаллехьа керда бар кийбе болабеннараш духхьал уж болга. Цу хана а дуненна атомни кхерам тIаэттабар.

Цу гIулакха дола халкъий жоп хилар машар беаш барий дерригдунен болам, лаьттан массе мийнигешкара дика уйлаш йола нах вIаши кхотабалар.

Тахан ФРГ, Англе, Бельге, Голланде, Дане, кхыча европейски мехкашка, США а Канаде а кердача тайпара чIоагIа айлуш латт тIема духьалара болам. Миллиаш болча наха кулгаш яздуй машар лорабара, герзаш дIадахара тIехьарча. Европе керда американски ракеташ оттаяра духьаларча нейтронни герз хьаде доладалийтара духьаларча петицешта возванешта кIал. Иштта да тахан халкъаша луш дола жоп.

КПСС ЦК Политбюро членалла кандидата, Белоруссе Компарте ЦК хьалхарча секретара депутата **Т. Я. Киселева** белгалдаьккхар, кхайкарала проект КПСС. Советски пачхаьалкхе машар чIоагIбара, кхохкам кIаьдбелга лоридара, герзаш Iоадейга юхатохара мед могар де чIоагIа ловш хилара дола керда тешал да, аьнна.

Из декхар кхоачашделга хIайзарча хьале къаьстта чIоагIа лоархIамболаш хIама а да тIехьатетта йиш йоацаш а да. Империализма агрессивни гIозараш, къаьстта американски империализма кхохкам михьарбоахача хама, разбойникаша санна герзаш лестадеча хаьи, дуне термоядерни катастрофана юкъеоза гIертача хана халкъаш сатийна дагIа йиш йолаш дац.

Вай мохк, аьлар депутата, цхьанненга кхерам тIатувсаш хиына а бац, ба а бац. Советски наьха хIама хьакхоллара планаш Iалаьмате йоккхий я. Цар керттера лостам — хьалкъа вахара хьал кроаш тоадар. ХIаьта, из эттара хьалха чIоагIа машар хилар да. Белорусе къахьегамхой, беррига мехка бараш а санна, бIарчча хьаллоацаш ба вай Даьхен экономически низ чIоагIбара, чIоагIа машар хилийтара тIехьа лоаттабеча къовсама тIеерзаль йола КПСС чурен арахьарен политика.

Ден повестка цхьоалагIча дешах йола прениш чакхъйоал.

Депутаташа берригаш а раьза а болаш тIаэц «Дунен парламентаршкен халкъашкен» СССР Лакхехьарча Совето даь кхайкарал. Зале чIоагIа тIоараш дет, машарен дунен халкъашта юкъера кхерамзлен бахьан долаш хьинарегIа сарцагIдовлара тIахьехаш, парламентий доккхача сийнахи торонехи машара а дунен халкъашта юкъе цхьана гIулакхаш лехадара а пайда эцара тIахьехаш дола из доархIаме документ чIоагIа мога а деш.

Лакхехьара Совет йолалу ден повестка шоллагIа пункт юаца.

Депутата **Т. У. Усубалиева** предложенегIа Киргизски ССР-гара СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатела заместителалла хорж депутат **Т. Х. Кошоев** — Киргизски ССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель. Депутат А. Дуйшеев СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатела заместителан декхарех мукъавалийта в Киргизски ССР Министрий Совета председателалла из хьожаварца а СССР Конституцега хьежжа доажностагIа СССР Министрий Совета состава чувоагIаш хиларца а дувзаденна.

Депутата **И. Е. Полякова** предложенегIа СССР Лакхехьарча Совета Президиума членалла хержав депутат **Т. Я. Киселев** — КПСС ЦК Политбюро членалла кандидат, Белоруссе Компарте ЦК хьалхара секретарь.

Цул тIехьагIа «Жилищни боахам дегIабоалабарах, жилищни фондах пайда эцар тоадарахи из лораярахи, ССР Союзеи Союзни республикайн жилищни законодательства Лардий проектахи» доклад йир СССР Министрий Совета Председатела хьалхарча заместителa депутата **И. В. Архипова.**

Цу дешах лаьца Союза Советен законодательни предложенеи комиссейн жилищно-коммунальни боахамеи бытовой гIулакхаш дареп комиссейн цIерагIа содоклад йир Союза Совета жилищно-коммунальни боахамеи бытовой гIулакхаш декхарех комиссе председатела **В. В. Ковалева.**

Цо белгалдир, халкъа боахам тешшаме тIа-тIа дегIабоалабара ларда тIа советски наьха хьал-торо дIахо айяра йоккхача программа декъа гражданаш ваха аьттув болча цIенощца Iалашбар да аьнна.

Депутато хоам бир, Союза Советен Къамий Советен законодательни предложенеи комиссеши жилищно-боахамеи бытовой гIулакхаш дареи комиссеши раьза я сессе СССР правительства яьча доклада тIарча положенешцеи выводашцеи.

Уж дешаш дувцаро жилищни боахам дегIабоалабарен чIоагIбарен аргIанара декхараш кхоачашдара хьадда наькъаш белгалде торо яларал совгIа, жилищни фонд лорадрах а цуна эксплуатаци елга тоадарах а министерствай, ведомствай, предприятей, организацей, гIулакхаш тIарча наьха, гражданий бехктокхам айбара гIо а дергда.

Наха чубаха цIенош хьалдеча дакъе хIанз а кIезига дац кхоачамбоацараш къоастаянза йола проблемаши. Наха чубаха цIенош хьалдара пачхаьалкхено хьежаю капитальни вложенеш дукхача союзни республикашна, СССР министерствашкен ведомствашкен [illegible] залц.

ЧIоагIа доархIамболаш декхар да жилищни фонд лорар.

Советски гражданий жилищни хьалаш дIахо тоадарах йола парте решенеш, гражданий чубаха цIенош хилара йолча бокъонах йола СССР Конституце положенеш чакхйоахача, белгалдир оратора, боккха лоархIамболаш хургба ССР Союзеи союзни республикайн жилищни законодательства Лардаш тIаэцар. Лардий проект кепайоазон тIа араьннаяр, хIаьта общественносто юцача хака бIарча хьанийцача массане а къоабал а йир. Из документ тIадерзадаь да общественни тIахьожам а болаш цIенош ниъсехо йолаш дIа-юха декъалга, жилищни фондага йоакхо еш хьажар Iалашдара, жилищни отношенешцеи дакъе законносто чIоагIдерг.

Лардий проекто оттаж гражданий жилищни бокъоний гарантеш чIоагIъяра, жилищни фондах пайда дикагIа эцара, мехка жилищни отношенеш нийса леларе цаI дола законодательство Iалашдара тIаерзаль йола цхьайола керда, принципиальни лоархIам бола положенеш.

Лардий проект юцаш хьийха предложенеш хьагул а яь дика къоастаяьй палатай массазарча комиссешка. Дукха предложенеш чоте ийцай.

Комиссей цIерагIа депутата предложени елар ССР Союзеи союзни республикайн жилищни законодательства Лардий проект комиссей заключенешкара тоадараши тIатохараши чоте а эцаш чIоагIъе аьнна. Иштта предложени елар жилищни боахам дегIабоалабарах, жилищни фондах пайда эцилгех из лораелгех тоадарах болча СССР Лакхехьарча Совета соцама проект чIоагIъе аьнна а.

КЪАМИЙ СОВЕТЕ

Сарахьа хилар Къамий Совета заседани.

Депутаташен хьаьшашен тIоараш деттаж тIаэц новкъостий **А. Я. Пельше, В. В. Кузнецов, Б. Н. Пономарев, Ш. Р. Рашидов, Э. А. Шеварднадзе, К. В. Русаков.**

Заседани хилар В. П. Рубена председателал а деш.

Гулбеннараша дагалаьцар сессешта юкъерча хана байна депутаташ А. Н. Косыгин, И. С. Воронин, С. Н. Выучейский, С. И. Ибрагимов, И. А. Касумов, Л. Г. Мельников, С. А. Оруджев, И. Д. Сербин.

Ладийгlар СССР Лакхехьарча Совета керда хержача депутатий полномочешка хьажарах мандатни комиссе яьча доклада. Доклад йир комиссе председатела **А. Г. Керимова.** Доклада хьакъехьа боагIаш бола соцам тIаийцар.

Дийцар къамий Совета цхьайолча массазарча комиссешка хувцамаш дарах дола дош.

Цул тIехьагIа палата дIахо дийцар жилищни боахам дегIабоалабарах, жилищни фондах пайда эцари из лораяри тоадарах, ССР Союзеи союзни республикайн жилищни законодательства Лардий проектах дола дешаш.

Казахстана Компарте Алма-Атински обкома хьалхарча секретара депутата **К. И. Аухадиева** белгалдаьккхар, сесси хьажийта хьачуекна жилищни законодательства Лардий проект ерригача пачхаьалкхенна боккха лоархIамболаши берригача советски наьха хьаштаж чулоацаши хилар.

Алма - Атински областе, йоахар дIахо депутата, шерачa масштабагIа хьалду чуIе цIенош, культурно-бытовойи коммунальни гIулакхашта лаьрхIа объекташ. Цунца цхьана, чуIеча цIеношта эксплуатаци ремонти яра цIеношта проблема йолаш дус гIишлон материалаш ца тоьарах дола дош. Цунца дувзаденна геттара ниъсаде, белгалдаьккхар оратора, жилфонда эксплуатаци ремонти яра, хиланза яргIоаца материально - техническ ресурсаш уж дIаухийтаргйолча боарамашка хьежжа законопроекто хьошаеш хилар.

Донецки областерча Шахтерски швейно - трикотажни фабрика швеяс - мотористкас депутата **Л. П. Федотовас** хьахайхадир, Коммунистически партен Советски пачхаьалкхенон къахьегама сага дани, чIоагIа йоакхо еш хиларо, берригача советски наьха а санна, дегаш ураоттадаьд Донбасса къахьегамхой, керда кхолламаш дара тIахьех.

Оаха, аьлар цо, доккха ду, вай мехках кердача цIеношка баха хувашарий мохк оалаш хиларах. Депутата хоам бир, шие якача городе «Воай цIенош лораде дезараш вай да» яхаш лозунг а долаш болам баьрча хиларах. Чубахача наха шоаш йоакхо ю цIенош ца талхийтарен уж шоай ханнахьа тоадарен, уж хозагIа леладара яхье баьннаб уж.

Юкъарчал доацаш хIара советски сага вахара хьалашца дувзаденна дола дешаш Лакхехьарча Совете дувцар, белгалдаьккхар Азербайджана Компарте Сумгаитски горкома хьалхарча секретара депутата **Ш. М. Алиева**, парте пачхаьалкхенон къахьегамхой йоакхо еш хилара дола керда къаьгга тешал да. Жилищни законодательства Лардаша къоастаянь йоашх СССР Конституце тIа дIалазъь латтача Советски Союза гражданин керттерча бокъонех цаI.

ДIахо оратора йийцар Сумгаите — Азербайджана йоккхача промышленни центре — чуIе цIенош хьалдеран чуIеча цIеной боахам вIаштIехьбаккхаран Iоаяь дика опыт. Цунца цхьана, цо белгалдаьккхар цхьайола промышленни объекташ цар лерттIа болх белга Iалашдара хиланза яргIоацача чуIеча цIеной районели быта служба объектели сихагIа хьалъеш хилар. Городе хIанз а де дезаш кIезига хIамаш дац чуIе цIенош хьалдеран жилфонд дикагIа леладаран хьахецача акIах бизза пайда эцара.

Доклада тIа хьахьекхал, аьлар Туркменски ССР Министрий Совета председатела депутата **Ч. С. Каррыева**, парте социальни программа леррагIа чакхъяккха гIерташ советски халкъ хилар.

Цхьаннахьа а, цIаккха а, цхьанне а даьдаш Советски Союзо миссел дукха чуIе цIенош. Цу Iалаьмате боккхача къахьегамах хьакуларарш холу хIара советски дезала. Иштта да из маьлха Туркменистане а.

ЧуIеча цIеной проблема вай мехко санна дика дунен тIарча цхьанна а мехко ца къоастаеш хилар белгал а даьккха, Армянски ССР Министрий Совета председатела хьалхарча заместителa депутата **А. М. Киракосяна** шоай республикера масалаш а кхувлаш хьахьекхар из.

Цхьабакъда, жилищни боахам дегIабара темпаш лакха яле а, аьлар къамаьл деча, из проблема республике чакхъялалца къоастаяь яьннац.

Армене къахьегамхоша, Лардий проект къоабал а еш, белгалбоахар чуIеча цIеношта йола гражданий бокъонаш кхоачашъяра меттел, чуIеча цIеной фондах эффективно пайда эцилгех из лорелгех Iалашдара а тIаерзаль йолча положенеи лоархIам.

Жилищни законодательство Лардий проект, белгалдаьккхар Киргизе Компарте Фрунзенски горкома хьалхарча секретара депутата **К. М. Молдобаева**, бокъонца конституционни принципашка хьежжа оттаь я. Из лоархIаме социальни проблема кхоачашъеча вайна карагIдувла реальни хIамаш латт цунна ларде.

Лардий проект Iомаярца цхьана дIахо эргабаьхаб чуIе цIенош хьалделга, жилищни фонд леласлгех цунах пайда эцилгех тоадара болх. Цхьабакъда, республике гIулакх кегадаьн доал доацаши леладар бахьан долаш, аьлар депутата, чуIе цIенош хьалдара хьахийца тоьал дукха ахча юхедус. Дукха Iоттараш ю цар дикала а.

Дукха хIамаш да ше къахьегача лаьттаца, ше вахача цIенца саг вувзанолийташ. Цу хьакъехьа ше дувцаш, Молдавски ССР Кагульски гидромелиоративни совхоз - техникумерча звеньевас депутата **М. А. Гинцус** белгалдаьккхар: хоза а хетаж дувца дог доагIа, советски нах чуIеча дикача цIеношца Iалашбара дешаш леррагIен тIагIерттан кхоачашдеш хилар.

Парте аграрни политика толаме чакхъяхаро, общественни производство йоккхагIа хилара, цул эффективность лакхъяларо йиш хилийтай, аьлар депутата, юрта хьалдеча цIеной масштабаш шеръе, юртарча къахьегамхой чуIеча цIеной хьалаш дикка тоаде. Тахан йовзаргйоапача лыннай Молдаве юрташ. Царех дуккхачарех города хьисапера поселкаш яьй, тоаларгIа дехлача городел хIамма вашагIа а яц.

Цхьабакъда, хIанз а хийттача тайпара ца къестадеш дукха декхаш да. Депутата, къоастадеь аьлча, белгалдаьккхар цIен тIа етта, ремашка ухийта, кхьйола материалаш ца тоьалга. Цкъара, производственни объекташ сихагIа хьалъю чуIеча цIенол.

ТIом чакхбаьнначул тIехьагIарча шерашка Грузерa городской жилфонд массехказза дукхагIа хиннай, хоам бир «Гидроэнергострой» яхача треста управляюще, Ингурски ГЭС хьалъеча управлене начальника депутата **М. А. Цискаришвили.**

ЦхьайттаагIа пятилетка чакхйоалаш микрорайонашка массе метте цхьатарра дола цIенош хьалделга дIа а даькка Москвани Ленинградеи хийсалагIа кердача перспективни проектегIа цIенош хьалде доладала лерхI. Иштта чакхдаха оттадаьд форда йистерча курортни зоне чуIе цIенош дикагIа хьалдара тIадерзадаь гIулакхаш а.

Партен правительствам социальни политиках дахьаш беркат, аьлар Таджикистана Компарте Курган - Тюбински обкома хьалхарча секретара депутата **Г. Паллаева**, дика бIаргагу тха область улача Вахшски атагIенга хьежача. Хьалха цхьанкха тайпа вахар доацаш, маьлхо дог-къадаь илла лаьтта хIанз маьхара биткъа хьовса бола боамби, кхьйола юртбоахама продукташ йоахача мехка керттерча базаех цаI, чIоагIа дегIабена хьайбай боахам бола зона а хиина дIаэттад.

Оратора белгалдаьккхар жилищни законодательства лардий проект юцача юкъагIа дикка айденнад гражданашa чуIе цIенош дикагIа леладаран лорадаран лоаца дакъа.

Цунца цхьана, белгалдаьккхар депутата, укхаза геттара эсала хул кхоачашдеш дола балхаш. Моттигашка хIанз тIагIертта болх беш ба уж кхоачамбоацараш дIадахара.

СОЮЗА СОВЕТЕ

Палата Iуьйрийнарча заседане 24 июне депутаташен хьаьшашен чIоагIа, дIахьдаь тIоараш а деттаж тIаийцар новкъостий **Л. И. Брежнев, Ю. В. Андропов, М. С. Горбачев, В. В. Гришин, А. А. Громыко, А. П. Кириленко, Д. А. Кунаев, Г. В. Романов, М. А. Суслов, Н. А. Тихонов, А. Ф. Устинов, К. У. Черненко, В. В. Щербицкий, Г. А. Алиев, П. Н. Демичев, Т. Я. Киселев, В. В. Кузнецов, М. С. Соломенцев, В. Н. Долгих.**

Заседане председателал деш вар Союза Совета председатель **А. П. Шитиков.**

Гулбеннараша дагалаьцар сессешта юкъерча хана байна депутаташ В. А. Казаков, Р. А. Руденко.

СССР Лакхехьарча Совета керда хержача депутатий полномочешка хьажарах мандатни комиссе доклад йир комиссе председатела **К. С. Демирчяна.** Союза Совето соцам бир уж полномочеш бакъъе аьнна.

Палата массазарча комиссешта юкъе цхьадола хувцамаш дир.

Цул тIехьагIа, депутаташа дийцар жилищни боахам дегIабоалабарах, жилищни фондах пайда эцари из лораяри тоадарах, ССР Союзеи союзни республикайн жилищни законодательства Лардий проектах дола дешаш.

КПСС XXVI съезд хинначул тIехьагIа хулача мехка Лакхехьарча Совета хьалхарча сессе жилищни боахам дегIабоалабара дош дувцаш хилар ше а, аьлар Украина КП ЦК секретара депутата **А. А. Титаренкос**, къаьгга бакъду бахача наьха керттера хьаштаж кхы а диззагIа кхоачашдара хилаза даргдоаца хьаштаж Iалашдара съездо лаьца никъ леррагIа вахаре дIахьош хилар.

Украине йолча жилой фонда пхе даькъах дикъ тIом хинначул тIехьагIа хьалдаь да. ИттлагIча пятилетке дукха балхаш даьд Даймехка тIема инвалидаш, боабаьча бIухой дезалаш, къона дезал квартирашца Iалашбеш.

Халахете а, тахан ца аьлча далац цхьайолча министерствашa предприятеш болх бе йолайолийташ уж Iалашъяц проектага хьежжа царна йоагIача средствашца. Из тайпа хьал эттар, масала, дIадахача шера Донбассе хьалъеча «Капитальная» яхача йоккхача шахте.

Москвичаша, берригача советски наха а санна, жилищни законодательства Лардий проектах лоархI партен правительствай халкъа хьалторо дIахо айяра еш йола керда йоакхо, аьлар Моссовета исполкома председатела депутата **В. Ф. Промыслова.** Цо дийцар столице наха чубаха цIенош хьалдара йоккха программа кхоачаш мишта ю.

Жилищни законодательства Лардий проект къоабалъеш палата заседане къамаьлаш дир депутаташа: Узбекистана Компарте Ташкентски обкома хьалхарча секретара **М. М. Мусаханова**, Латвийски ССР Ленински комсомола цIерагIча Даугавпилски химически хьаьсий завода крутильщица **О. А. Наровскае**, гIишлошъяра дешашта йолча РСФСР Пачхьалкхен комитета председатела **С. Н. Сабанеева.** Белоруски ССР профсоюзий Совета председатела **Н. Н. Полозова**, Куйбышевски авиационни завода экономиста **В. В. Мясоедовас**, Ленсовета исполкома председатела **Л. Н. Зайкова**, Тартуски пачхаьалкхен университета ректора **А. В. Коопа**, Омски машинашъеча завода директора **В. Н. Зайцева.**

* * *

Сайрийна Йоккхача Кремлевски двореце хилар Союза Советен Къамий Советен цхьана яь заседани.

Депутаташен хьаьшашен чIоагIа, дIахьдаь тIоараш а тоха тIаийцар новкъостий **Л. И. Брежнев, Ю. В. Андропов, М. С. Горбачев, В. В. Гришин, А. А. Громыко, А. П. Кириленко, Д. А. Кунаев, А. Я. Пельше, Г. В. Романов, М. А. Суслов, Н. А. Тихонов, Д. Ф. Устинов, К. У. Черненко, В. В. Щербицкий, Г. А. Алиев, П. Н. Демичев, Т. Я. Киселев, В. В. Кузнецов, Б. Н. Пономарев, Ш. Р. Рашидов, М. С. Соломенцев, Э. А. Шеварднадзе, В. И. Долгих, К. В. Русаков.**

Председателал деча А. П. Шитикова хоам бир палатай къаьст-къаьстача заседанешка жилищни боахам дегIабоалабарах, жилищни фондах пайда эцара тоадарахи из лораярахи дола, хIаьта, иштта ССР Союзеи союзни республикайн жилищни законодательства Лардий проектах дола а дешаш дийцар даьннад аьнна.

Цу хьакъехьа тIехьара дош оалаш къамаьл дир СССР Министрий Совета Председатела хьалхарча заместителa депутата **И. В. Архипова.**

Берригаш раьза а болаш СССР Лакхехьарча Совето тIаэц жилищни боахам дегIабоалабара, жилищни фондах пайда эцилга тоадарен из лораярен хьакъехьара соцам.

Палаташа къаьст-къаьста голосовани а еш депутаташа берригаш раьза а болаш тIаэц ССР Союзеи союзни республикайн жилищни законодательства Лардаш. ТIаэц уж Лардаш лелара хьакъехьара СССР Лакхехьарча Совета соцам.

Цул тIехьагIа сесси йолалу ден повестка тIехьайоагIа пункт юаца.

«СССР-е кхыча мехкий гражданий правови хьалах долча СССР Закона проекта хьакъехьа» доклад йир СССР Министрий Совета Председатела заместителa депутата **И. В. Талызина.**

Кхыча мехкашцарча гIулакхашта йолча комиссейн законодательни предположенеи комиссейн цIерагIа цу дешах йола содоклад йир Союза Совета кхыча мехкашцарча гIулакхашта йолча комиссе секретара **В. В. Загладина.**

Депутаташа палатайн гIолла къаьст-къаьста голосовани а еш берригаш раьза а болаш тIаийцар «СССР-е кхыча мехкий гражданий правови хьалах» дола СССР Закон.

ТIаийцаб из закон лелара порядка хьакъехьара СССР Лакхехьарча Совета соцам.

Цул тIехьагIа СССР Лакхехьарча Совета Президиума Указаш чIоагIдара хьакъехьа доклад йир СССР Лакхехьарча Совета Президиумо секретара **М. П. Георгадзе.** Лакхехьарча Совето тIаийцар доагI-доагIаш дола законаши соцамаши.

Цу тIехь иттазлагIа хержача СССР Лакхехьарча Совета пхелагIча сессе болх чакхбаьккхар.

(ТАСС).

ЖИЛИЩНИ БОАХАМ ДЕГIАБОАЛАБАРА, ЖИЛИЩНИ ФОНДАХ ПАЙДА ЭЦИЛГА ТОАДАРЕИ ИЗ ЛОРАЯРЕИ ХЬАКЪЕХЬА А ССР СОЮЗЕИ СОЮЗНИ РЕСПУБЛИКАЙН ЖИЛИЩНИ ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВА ЛАРДИЙ ПРОЕКТА ХЬАКЪЕХЬА А

СССР Министрий Совета Председатела хьалхарча заместителa депутата И. В. АРХИПОВА доклад

СССР Лакхехьарча Совета сесси чакхйоал вай хана белггалара событи а хиннa дIаэттача КПСС XXVI съезда исторически решенеш вахаре чакхйоахача хана.

Съезде КПСС ЦК Генеральни секретара новкъоста Л. И. Брежнева яь парте Центральни Комитета Отчетни доклади съезда решенеши берригача советски наха тIаийцей Iалаьмате боккха политически, теоретически, организационни лоархIам бола документаш санна. Цар тIа массе а оагIорахьара йийцай вай общество дегIайоалаяра боккха лоархIам бола проблемаш, уж къоастаяра наькъаш белгалдаьд.

КПСС XXVI съезда решенеш, аьлар докладчика, хьаллаьцай берригача коммунисташа, берригача советски наха, мехка хьанхелад творчески уйла гIаттара хьал, керда дIадоладу патриотически гIулакхаш дуддувла хьаст хиннаб царех. Вай мехка къахьегамхоша чIоагIа къоабалбу КПСС Центральни Комитета, хIанзарча хана белгалара политически пачхаьалкхени деятель, Ленина гIулакх тешшаме дIахьош вола, машар бахьан, коммунизма идеалаш бахьан шIаьд ца луш къовсам лоаттабеш вола Леонид Ильич Брежнев керте латтача цун Политбюрос беш бола беркате болх.

Партен халкъен керттера низаш тIадахийтад боахам хьалбара актуальни декхараш кхоачашдара, экономика дегIаяра интенсивни наькъа тIа яккхара, доккхий социальни дешаш къестадара, мехка тIема духьала оттара низ чIоагIбара, ленински арахьара политика вахаре чакхъяхара, из хьагуш да къахьегама коллективашка съезда решенеш йиза кхоачашъяра, цхьайтталагIча пятилетка заданеш толаме кхоачашъяра тIехьа шерра яьржача социалистически яхье.

КПСС XXV-чеи, XXVI-чеи съездаша оттадаь декхараш леррагIа кхоачашдеш Коммунистически партен Советски пачхаьалкхено болх бу социализма керттерча экономически законовате, хIаьта иштта общественни производства керттера де лерхIар дегIаукха наьха материальни духовни хьашташ тIа-тIа диззагIа кхоачашдар де аьнначa СССР Конституцега а хьежжа.

Новкъоста Л. И. Брежнева парте XXVI съезде белгалдир:

«Экономикага партийни, политически хьажар дIадолалу пункт хила а хиннай йолаш а я хувца ца луш дола программни дIадехар — дерригa я сага духьа, дерригa а сага ираза духьа».

Халкъа вахар мамогга айдара никъ дIахьош партеи Советски пачхаьалкхенои цахаддаш уйла тIаухийт наха жилищни хьалаш тоадара. Цу даькъерча политиках доалла дакъа да городеи юртеи керда цIенош хьалдар, общественни тIахьожам а болаш уж ниъса дIадекъар, жилищни фонд ца талхар Iалашделга, хIаьта иштта боккха боаца квартирех тела мах. СССР-е квартирех тела мах болхлойн гIулакхарча наьхен дезалий доходех юкъера лаьрхIача кхаь процентал тIех бац. Цу цхьан ханна капитала дуккхача мехкашка къахьегамхой чубахача цIеноех шоаш доахача алапех пхелагIа дакъа гарга дIатела дезаш ба. Из да социалистически общества мара сага чувaха цIенош хилара гаранти ца луш йолгах, социализма хьалашка мара жилищни проблема толаме къоастае йиш ца хиларах дола къаьгга тешал.

Советски Iаьдала шерашка наха чубаха дIаденнад 3,5 миллиард квадратни метр цIенош, царех цIи миллиард квадратни метр гаргга — пачхаьалкхени общественни жилищни фонда а жилищно - гIишлошъеча кооперативаш а цIенош.

Городской обобществленни жилищни фонд белгало я уж дика аьттув болаш хиларца: жилищни боахама керттерча фондий мах хIанз 339 миллиард сом ба, е мехка ерригача керттерча фондий маьхах пхелагIа дакъа гаргга. Из халкъа доккха рузкъа да!

ХIанз вай торо йолаш да цIенхаштарча социальни проблемех цаI — хIара дезала къаьстта квартира ялар — къоастае. ХIанз городашка бахача нахах 80 процент гаргга бараш уж тайпа квартираш йолаш ба.

ХIаьта а къахьегамхой чубахача цIеношца Iалашбара боккха болх бе безаш ба. ДIахо докладчика йоашхаш йийцар пятилетке а 1990 шерага кхаччалца а цIенош хьалдара а уж дикагIа хилийтара а программа кхоачашъяра проблемаш.

ДукхагIа дьалдаьдеьннад кердача типовой проектех дола цIенош. Уж планировки дикагIа, хозагIа, ваха аьттув боланагIа квартираш йолаш я. Цу проектех дукхагIдола цIенош хьалду Москве, Ленинграде, Минске, Ташкенте, кхыча городашка.

Вакъда, цIенош хьалдеча хIанз а кIезига дац корта бола кхоачамбоацараш. КIезига яц цIенош хьалдара хенаш йIаьхъеш моттигаш, балхаш ца деш латташ хул дукхача хана, из бахьан долаш цIенош хьалдаь даьнна доакъош талх. ХIана а дIаьннаяц ца деш балхеш а дуташ Iданеш чубаха дIателаш йола практика, из бахьан долаш кхы тIа а балхаш де а материальни ресурсаш дIаахийта а езаш хул. Докладчика белгалдир наха чубаха цIенош хьаэца аьнна тIадиллардий цу хьакъехьара бехктокхам айбайза баргбоацилга.

Вай мехка хьакхеллача Iалаьмате йоккхача жилищни фондо, из дIахо дегIаяро кертIера а даь оттаду из ца талхийтилгеи цох дикагIа пайда эцилгеи Iалашдарза даргдоаца декхар. ХIана хетаргахьа из декхар керда цIенош хьалдара декхарал кIезигагIа лоархIамболаш дац.

ХIанз дукха хIамеш ду цIенош ца талхийтара. Цунна лаьрхIа дика дукха средствашш хьежаю. ДIадахача шера жилищни фонд лелаяра а ремонт яра а алхха пачхаьалкхен средствах хьожадир 4 миллиард сомал дукхагIа ахча. Цхьайолча городашка тоаденнад зданешта технически эксплуатаци елга вIаштIехьдаккхар. ДукхагIа уйла тIаухийт инженерни оборудованена модернизаци яра, ремонтни балхашта механизаци яра.

ХIаьта а кIезига яц цIеношта текущи капитальни ремонт шийханнахьа а дика а ца еш йола моттигаш, балхаш дара хаеш йIаьхъю, из бахьан долаш цIенош хаьал хьалха талх. Цу дерригено а гражданашта аьттув боаца хьалаш уттаду, тIаккха уж бакъ а болаш летаь.

ХIанз а зданешта ремонт яра а уж цIендара а кертера балхаш кулг-кара ду. Цу духьа дукха болхлой эшаш хул. Цунца дувзаденна дац дааргдоацаш да жилищни боахаме къахьегам вIаштIехьбаккхача механизаци прогрессивни формаши юкъейоалаелга.

Оратора иштта белгалдир жилищни фондах пайда эцачара холуш дола кхоачамбоацараш а. ХIанз а моттигаш ниъслу хьал а даь дIадениача цIеношка нах чу ца ховшабеш дукха ха йоахаш. Цхьайолча моттигашка квартираш дIател тикаш, ательеш, конторш чуякха. Халкъа депутатий моттигерча Советашта хьалхашка, аьлар цо, декхар латт уж дешаш къестадеча кхы а принципиальнегIен чIоагIагIен хулга Iалашде дезаш.

Жилищни боахам дегIабоалабеча къаьстта лоархIамболаш я халкъа депутатий Советаш. Дукха ха йоацаш хиннача союзни республикай Лакхехьарча Советий сессешка пайдане предложенеш кIезига ялацар жилищни боахамаш довл дара, цIеной леладара а лорадара даькъе моттигерча Советашта енача бокъонех бизза гIа пайда эцара тIаерзаль.

Докладчико яьшхар мехка цхьайолча городашкара нах чубахача цIеношта эксплуатаци ечара а ремонт ечара а дика опыт.

Цо белгалдир, жилищни фондах дикагIа пайда эцара, из ца талхийтара гIо ду халкъа депутатий моттигерча Советашка ведомственни цIенош дIададаларо. СССР Госплана, СССР Госснаба, цхьайолча министерствашкеи ведомствашкеи хьалхашка декхар аттадаьд гIишлошъерашеи ремонтъерашеи эшача материалашцеи техникацеи Iалашъе аьнна.

Тахан, аьлар дIахо докладчика, депутаташка хьажа дIаеннаI ССР Союзеи союзни республикайн жилищни законодательства Лардий проект. Из кийчъяь СССР Конституце положенешка партен XXV-чеи XXVI-чеи съездий, КПСС ЦК Пленумий решенешка хьежжа, хIаьта иштта союзни республикай Лакхехьарча Советий Президиумий, Министрий Советий, СССР министерствай ведомствай, халкъа депутатий моттигерча Советий, шерача общественноста предложенеш чоте а яьца.

Гражданий жилищни бокъоний а хIаьта иштта цIеноех пайда эцара а уж лорадара а керттера дешаш комплексно къестадергдола цаI дола союзни законодательство хьалха дацар. Цу дешай хьакъехьа керттерча даькъа тайп-тайпарча ханашка тIаийяь республикански законодательства дукха нормативни акташ а, царех дукхагIъяраш дукхагIча даькъе къаьсна я йолаш.

Юаша дIаеннача Лардий проекта тIа цIа хувцаш йитай хIанн долча жилищни законодательства лоархIамегIа, практике ниъса хилар хьагойта йола нормаш. Цу тIа да законодательства декхараш массагIеш да, мехка жилищни фонд сенах латт а цунна доал мишта де деза а. Жилищни отношенешта регулировани яра даькъера ССР Союзеи союзни республикайн компетенци къоастаяьй.

Лардий проекта тIа я СССР Конституце тIара хьаIоагIа цхьайола керда положенеш. ЗаконагIа дIацIоагIъю пачхаьалкхени общественни жилищни цIеношкарча нах чубахара йолча помещенеех оттаяь ха а йоацаш пайда эцара йола гражданий бокъо. Оттадаь да жилищни хьалаш тоаде дезача гражданашта чубаха цIенош, дукхагIча даькъе, дезала къаьста квартира а йолаш лугга.

Лардий проекташ тIа цIереш хьа я хьалхарча аргIан чубаха цIенош хьаэца бокъо йолча гражданий категореш. Царех ба Сийлахь - боккхача Даймехка тIема инвалидаш, боабаьча е де доацаш байнача бIухой дезалаш, дукха бераш дола дезалаш, ноаной - турпалхой, цхьаь бола ноаной, кхьбола цхьабоа гражданаш. Парте XXVI съездо хьаьнала къахьега болхлой мамогга хьалдаьа аьнна указани теркал а еш Лардий проекта тIа белгаду хьалхарча аргIан чубаха цIенош хьаэца бокъо дукхача хана производстве хьаьнала къахьийгача болхлойн гIулакхерча наьхен йолга.

Лардий проекта тIа белгаду поаш чубахача цIеношка дика хьаяв, чувaхача цIеноех пайда эцара правилаш а социалистически общежите правилаш а деле, хий, газ, электрически Iовхален энерги кхом беш дIахийта гражданаш декхарийла болга. Чубахача цIеноехи чубахача помещенеехи пайда эца йиш яц шийна ца боагIа пайда бара а, кхыча законагIа ца доагIар дара, де дага а долаш обществаш де деш.

Моттигера Советаши кхыйола пачхаьалкхен организацеш дукхагIа инициатива гойташ а тIагIертта в хила еза жилищни фонд ца толхалр Iалашдеча, хIаьта шоай гражданински декхар — социалистически доалахьен кхом бар а из лорар а — дIадолийтарашкара хьадеха доагIар чIоагIа хьадеха а деза.

Ховш махиллара, жилищни законодательства Лардий проект дIадахача шера май бетта араьнналр центральни республикански кепайоазон тIа общественносто юцаргйолаш. Из юцача хьинаре дакъа лаьцар дукхача гражданаша а, къахьегама коллективаша а, общественни организацеша а, пачхаьалкхен органаша а. Проекта хьакъехьа елар 20 эзар совгIа предложенеи замечанеи. Из къаьгга дола тешал да советски нах доккхача хьинарца дакъа доацаш а пачхаьалкхен гIулакхаш къестаде. Коммунистически парте уттаю экономически социальни дегIадахара планаш кхоачашъе чIоагIа хьаштдолаш а хилара.

Шоай письмош тIа гражданаша партенеи Советски пачхаьалкхененеи дег тIара баркал йоах халкъа хьал-торон кIаьд ца луш цар йоакхо ярах, чубаха цIенош хилара йола гражданий конституционни бокъо вахаре чакхъяхарах.

ССР Союзеи союзни республикайн жилищни законодательства Лардаш тIаэцаро, аьлар ше къамьл даь воалаш докладчико, дика кхетови лард йолларгъя жилищни боахам дIахо дегIабоалабара а жилищни фонд лорайра а, цIенош ниъсехо дIа-юха декъара, жилищни дешаш къестадечара советски боахамен оршни бехктохкам айбара, хIаьта иштта къахьегама коллективашеи общественностои жилищни боахама довл деча кхы а шерагIа дакъа лацара.

Депутаташка хьажа аьнна дIаенначa «Жилищни боахам дегIабоалабарах, жилищни фондах пайда эцари из лораяри тоадарах болча СССР Лакхехьарча Совета соцама проекта тIа белгалдаь да цу даькъера союзни республикай Министрий Советий, министерствай, ведомствай, халкъа депутатий моттигерча Советий декхараши лосташи. Укх карарча пятилетка планаш уттаеш цу органаша къаьстта уйла тIаяхийта еза жилищни боахам комплексно дегIабоалабара, из эшача материалашцеи финансови ресурсашцеи Iалашбара, бахача наха деш долча жилищно - коммунальни гIулакхий боарам дIахо айбара.

СССР Лакхехьарча Совето тIаийца керда законодательни акташ пачхаьалкхени общественни органаша, къахьегама коллективаша, гражданаша леррагIа чакхъяхар Советски Союза Коммунистически парте XXVI съездо белгалдаь советски халкъа хьал-торо хаддаза айяра никъ дIахьочух доархIаме дакъа хургда. (ТIоаран тIа).

Доклад [illegible] а.

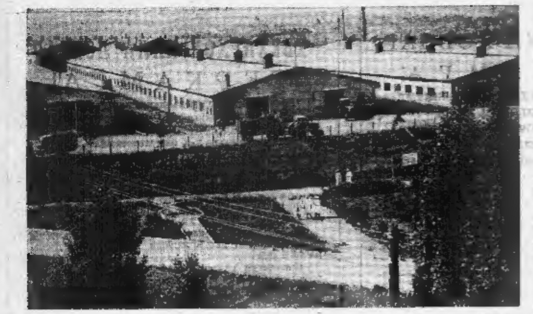

ЧЕРКАССИЙ ДОШИ Г1УЛАКХИ

УКРАИНСКИ ССР. Карарча пятилеткаг1а дулхи шурен йоаккхилга дикка лакхде аьнна почин д1айолаьча Черкасски областа юрта боахама болхлоша шоай дош ч1оаг1а леладу. Х1аналехьа а боахамий дукхача операторашa кхаба чуоттадаьча доахана дени-буси 1100—1200 грамм дулх т1аккхетийт. Пунт шура йоаккхилга машинашца доахан деттача дикаг1бодча мастерий х1ара дийнахьара норма хиина д1аьттад.

Укх шера пхе бетта областерча хьайбаш леладераша пачхьалкхенга дехкад совхьа укх хана дехна хинначул дукхаг1а 600 тони дулх, 22,6 эзар тони шура.

Цар толама дола тешал — доахан леладеча прогрессивни технологи лелалр, юртбоахама производства ерригача участкашка комплексни механизаци яр, доакъара база ч1оаг1ъяр да. Областерча боахамашка т1охь-т1ехьаг1а дукхаг1а д1аюв дукхаг1а белок йоаллаш йола культураш.

Кхаь шера болх бича юкъметтаэттад доахан кхаба Маньковски районерча Островски ц1ерагlча колхозе комплекс хьалъярга д1адахар. Ялх эзари ах эзари бежан кхабара лаьрх1а я комплекс. Шу чакхдалалехьа пачхьалкхенга дохкартда 2420 тони бежана дулх.

Областья гаьнна араьа довзаш да машинаца доахан деттача мастер В. Н. Левчина толамаш. Из болх беш я Золотоношски района «Большевик» яхача колхозе. Укх шера цо лаьрх1ад ше лелабеча х1ара 1аттагара 6000 килограмм йоаккхаш шура яккха, х1аьта б1убенна ше денна дош кхоачашдеш а я. Къахьегамга хьежжа ду сага сий: Валентина Николаевнина Социалистически Къахьегама Турпал яха ц1и енай, из КПСС XXVI съезда делегат хиннай, Украински ССР Лакхехьарча Совета депутат я.

СУРТАШ Т1А: 1. Маньковски районерча Островске ц1ерагlча колхоза доахан кхоаба комплекс.

2. Машинаца доахан детта хьалха латта мастер В. Н. Левчина шай вил1ий й1н1агаца цхьана.

3. Маньковски района Островске ц1ерагlча колхоза доакъаре баьцаш чуэцаш яиз бола техника я. Цхьан дийнахьа тракторин посэдаша 650 тони баьцаш хьат1аоа.

И. ВОЛЧКОВЕЙ

К. ТУРУСОВЕН сурташ. ТАСС фотохроника.

ХЬАЙБАЙ БОАХАМ — УДАРНИ ФРОНТ

Ахкан торонех бизза пайда эца

Хьайбай продукташ ялара а пачхьалкхенга йохкара а дакъе ехх а лакхаг1а хьоккхамаш дахара шерра социалистически ях а йоаржаль. КПСС XXVI съезди решени кхоачаш а еш, укх шера хьалхарча пхе бетта дикка толамаш даьхад «Чечениингушскотопрома» объединене совхозийн доахаш кхоабача пунктийн къахьегамхоша. Хьалхарча ах шера йола дулх даьккхара план 23200 центнер йолча, ерригача объединене г1олла пхе бетта даьккха дулх 18500 центнер е ах шера плана 80 процент да. Д1адахача шера цу хаьарча хьоккхамащца нийсдича, 2,1-зза дукхаг1а да из.

Дулх даккхара даькъера хьоккхамаш эгтара лакхаг1а да республика эгтара дукхаг1а хьайбашта дулх т1аккхетийтача «Шелковской» оалача хьайбаш кхоабача пункте: цига 1400 центнер йолча 5 бетта цу боахамо пачхьалкхенга дехка дулх 3047 центнер да е дахача шера цу хана дехкачул 4,1-зза дукхаг1а. Белгалдаккха дезаш да, «Шелковской» пункто хьайбаш интенсивни дорстадара чотех беттагара беттага дийна доллаше а кхача 380—420 килограмм доза1 дола доахан пачхьалкхенна д1ачутелаш хилар, из бахьан долаш пачхьалкхенгара эсалаг1а дола хьайбаш д1ачудаларах лучул дикка совг1а ахчаш а ийдеш. Дукхьал д1абахача пхе бетта цу боахамо дехка доахан хаьнга дозал долаш хиларг1а 85 эзар сома пайда баьб. Чукхоабаш долчу х1ара бежана дийнахьен буси плаваг1а т1аккхета дезар 500 грамм йолча, укхаза пхе бетта х1ара бежана дийнахьен буси т1аккхийттар 1037 грамм дулх да, х1аьта плаваг1а х1ара устаг1ана дийнахьен буси т1аккхета дезаш хиннар 70 грамм хиннадале, 5 бетта т1аккхийттар 72 грамм да. Карарча шера дикка к1езигдешлад хьайбаш кхоабача пунктe дулх даккхарга д1адода доакъари къахьегами. Х1ана укх сахьате шелковской наурски колхозашкара, совхозашкара чуккаба жам хьалхарча хьайеш бе «Шелковской» хьайбаш кхоабача пункта специалисташ хьайбаш леладераш. Цу г1уллакха эшаш дола дерряга хьалаш 1алашдаьд боахаме. Укхаза хьаеш латт 10000 устаг1ийн лаьрх1а йола яж лоаттаду майда, эксплуатаце д1алургья из цхьа бутти ах бутти — шин бутт баьалехьа.

Дика да укх шера «Загорский» яхача чуоттадаь хьайбаш кхоабача совхоза хьоккхамаш а. Планаг1а укх шера хьалхарча ах бетта 3700 центнер доккха дезача, пхе бетта совхозо пачхьалкхенга дехкад 3230 центнер дулх, е планага диллача 82 проценти соахка цу хана дехка хинначунца нийсдича 163 процент. Укх шера дукхьалхе болабеннаб «Загорский» совхозе хьалхарч саина дола каста ондадуала хьайбаш леладе. Укх шера пхе бетта 1842 центнер хьакхий дулх даьккхад боахамо. Боахама керттера дакъа доахана дулх даккхар диле а, д1ахойдача хана а т1а-т1а дукхаг1а терга «Загорский» совхоза коллективо пачхьалкхенна хьакхий дулх.

7800 совг1а бежан да «Загорский» совхозе х1анз укх сахьате кхоабаш. 3000 совг1а бежан да боахама лоам альпийски даьг1енашка д1арег1ича доакъарца кхоабаш. Цул совг1а, 2000 хьакха а я боахаме. Ала дезаш да, «Загорский» совхозо хаоттама хьалаш миччa боссa хиича а шер-шера шийн хьайбаш тайп-тайпарча доакъарца 1алашду аьнна. Укх шера х1аллалехьа хьалхара б1аьш тоннаш йоли витаминий баьца хьоари кийчдаьд боахамо, рашх 3000 тони силос еллай. Цо иоакъостал дергда боахама аьхкий — кюли августи бетташка — ха йоакъеннача а баьцаш к1озигъеннача а хана хьайбаш т1ел ца далийтара.

Шийн производствени хьоккхамаш дикка тоадаьд укх шера «Гвардейский» совхоза коллективо а. Пхе бетта цо дехкад пачхьалкхенга 2254 центнер дулх, вешта аьлча, соахка цу хана дехкачул 3,3-зза дукхаг1а. Хьалха ше баьча бесса дика бу укхаза болх Мария Кирнос керте латтача хьакхарч лелаеча бригада коллективо. Планаг1а хьалхарча ах шера пачхьалкхенна д1ачудала дезаш хиина хьакхий дулх 900 центнер мара ца хиннача 1-г1а июнь т1аккхоачаш д1ачудениар 1270 центнер да. 141 процент кхоачалъьй бригадо ший план, т1аьта д1адахача шера цу хана денна хинначунца нийсдича массехказза дукхаг1а да из.

Кхоабаш а дорстадеш а 5000 бежан, 3100 хьакха, 7000 гаргга устаг1а ба х1ана боахаме. Лоам альпийски даьг1енашка даша дахийта да 2950 бежан.

Доакъар кийчдара балхаш шерра д1адоладаьд боахаме: массехк б1аь тонн я кийчъяь йол. 2800 тонн еллай силос. Укхаза хьалхара лаьрх1а йола доакъар кийчду бригада, белгал а даь чакхдоахаш да доакъар кийчдеча белгалбаьнарашта материальни а моральни а г1ойле елга.

Г1улакхаш соахка укх хана лайнначул эсалаг1а леле, шийн хьоккхамаш тоадеш, хьалхарча ах шера плани т1аннйца социалистически декхараш т1ехкхоачашде торо болаш я «Шалинский» совхоза коллектив.

Дика да укх шера шура яккхара а пачхьалкхенга йохкара а даькъера хьоккхамаш «Калаусский» совхозе. Ах шера йола шура яккхара план 6200 центнер хиннача, цо пхе бетта яьккхай 5230 центнер, вешта аьлча, 84,3 процент кхоачашъяьй ах шера план, х1аьта дахача шера хьалхарча пхе бетта яьккха хинначунца нийсдича — 151 процент. Цу совхоза МТФ шоай низ ца кхобеш къахьегаш ба хьалха латта доярками Н. Абубакарова, М. Альмурзаева, Ж. Эльгаева. Цар х1аналехьа кхоачашъяьй ах шера йола шоай производствени заданеш а т1аннйца социалистически декхараш а.

Халахете, а, дукха боахамаш доархlадац шоашта хьалхашка латтача декхарех. Цар кхатетт хьалхарча ах шера йола дулх а шура а яккхарех пачхьалкхенга йохкарех плаинаш т1аннйца социалистически декхараши кхоачашдер. Ниттa, «Сунженский» чуоттадаь хьайбаш кхоабача совхозо 268 центнер мара дехкадац пхе бетта пачхьалкхенга дулх, ах шера план 2400 центнер йолаш, вешта аьлча 11 процент мара кхоачашъяьяц план. Геттара к1езига да укхаза дийнахьен буси хьайбашта т1адетталу дозал, лоха да д1ачутелача доахана дозал а, нормал дукха т1ех ха д1аухийта доакъар, пхе бетта 130 бежана урс хьекхад, къе ца далийта.

Дукха боахамаш да республике пачхьалкхенна дулха геттара эсала доахан д1ачутелаш, из бахьан долаш шоашта доккхий зенаш а деш. «Чечениингушскотопром» яхача объединене совхозийн чуоттадаь доахан кхоабача пунктийн кулгалхой, специалистий, беррigачa къахьегамхой керттера декхар да укх шера эттача дикача хьалех хьайбай продукташ йоахилгех пачхьалкхенга йоахилгех алсамдаккхара шерра пайда эцар, хьайбаш лерт1а кхабар, доахан мишта леладу а миштa тоаду а хьожаш т1ахьожам лоаттабар, лоаман даьг1енашкарча доаханна къаьстта терком т1а а бохийташ.

Объединене х1ара боахама торо я укх шера кхоачамболлаш г1оажа а моша а доакъар, концентраташ 1алашъе, х1аьта царех боккъонца пайда эца а беза. Дика йоакхо с эза доакъар кийчдеш болча наьха, лоам доаханга хьожаш берий. Цо г1о дергда плаинаш кхоачашъяра.

М. АБУБАКАРОВ,
«Чечениингушскотопром» яхача объединене [illegible]

НОХЧ-Г1АЛГ1АЙ ХАЛКЪА Т1АХЬОЖАМА КОМИТЕТЕ

Комитето белгалдаьккхар, НГ1АССР хьун боахама министерства производствени коллективашта торговi г1улакхаш дара дакъе ц1енхаштта кхоачамбоацарашн терил ца деш дисараш хилар.

РСФСР хьун боахама министерства Главурса чуйоаг1ача Нохч-Г1алг1ай ОРС-е (начальник нов. Василенко) б1арчча хьийцача товарооборота плаии кхоачашъяьлa а, х1ара шоллаг1а йола предприяти лоарх1аьлац плаиови заданеех, торговi г1улакхий дикай х1аиз д1адехарашка хьежжа ца. Х1ара денна эшаш дола товараш а хьун боахама болхлошта, цар къахьегамен балхен бацихалонашка дихлача, ч1оаг1а эшаш йола кхы х1амаш а йоацаш дукха моттигаш хиннай. Дег1айхулвац торговле прогрессивни формаш.

Тохкам бича гучадаьннад торговле правилаш пачхьалкхен маьхий дисциплинеи телхаьв дукха моттигаш хилар. Тохкам баьча розничи торговлен общественни кхачани 24 предприятех 11-нахьа гучаьннай доаг1ар дизза юха ца денна, к1езигаг1а эза, к1езигаг1а диста, маьхаш лакхдаь, товараш ца дохнаш д1ахьула а даь доададаь моттигаш.

Законаг1а ца доаг1ар леладу наха дукхаг1а хоттаьаш дола товараш, къаьстта а к1увсаш дохнача хана. Дикаг1дола товараш алхха шоаш 1алашбара кхухьайташ саина хетаи ба тикаш чура цхьабола болхлой.

№ 29 йолча тика т1а (зав. нов. Вагапов) товараш дохка оттаьаьа к1аьна цу чу бола беш воаца саг, х1аьта цо 3 килограмм кондитерски изделеш эцаш хиннача сага озача хана 200 грамм эшальй, х1ата юхадоаг1а ахча д1алуча хана 36 кепиг соцадаьд. Й1аьххача хана (20 дн доаккхийташ) ца дохнаш д1ахьуладаь лоаттадаьд дуга, манни крупа, барзкъаш дутта сапа, йохкаш хиннац макаронни изделеш, маргарин, крупаш, ОРС-а складе ца хиннайоллаше а.

№ 27 йолча тика заведующе нов. Солтаевас тика т1ара х1ама эца венача сагагара 82 кепиг соцадаьд, ца дохнаш д1алочкъадаь лоаттадаьд хьоар. Антисанитарни хьал т1а хиннай тика. Ужжамо дарцахьара х1амаш гучадаьннад №№ 4, 15, 22, 32 йолча а кхычи а тикашка.

Общественни кхачан предприятешка тохкам беча гучадаьннад кхача кийчбара технологи ч1оаг1а телхаь, оттабаьча боарамех йоаг1а продукташ юкъе ца ахийта, кхата во кийчбаь а цхьан тейпара а хиина хилар. Общественни кхачаина лаьрх1а дулх дукхаза а ца доаг1ачахьа ахийтад. Общественни кхачанга к1езига ухийт хьун сом, номараш, кхыйола продукташ.

Профессональни товзал йоацаш бола болхлой ба столовешеи котлопункташкей болх бераш. Хила боатт1айа тайпара бац ОРС-е ведомстваш чухьара т1ахьожам. Берригаш а 10 тохкам мара баьбац 1980 шера, уж а баьб алар духьа мара а баьбац. Цу цхьан хана, Госторгинспекце Нохч-Г1алг1ай управлене, халкъа т1ахьожама органаша шер-шера хьагучайоах торговле правилаш ц1енхаштта телхаеш йола моттигаш.

НГ1АССР хьун боахама министерства йоаг1аш йола ўйла т1аяхийтац торговле материально-техническа база дег1айоаладра, юртбоахама угодеш эшаш йола техникеи ший доалахьа йоллаше а подсобия юрта боахам дег1абоалабара, ший производства чотаг1а болхлошта кхачанна дулх, шура, кхыйола юртбоахама продукташ 1алашъяра торонех пайда эцац.

Хьун боахама 11 предприятех 8-нахьа мара подсобни боахамаш откормочни пункташи яц. Подсобни боахама продукци общественни кхачанга ца а йохийташ, министерства пурамаг1а (министр нов. А. Ч. Осмаев) шоашта хеттача тайпара д1айохк, 1980 шера общественни кхачанга г1олла доацаш дехкад 4900 килограмм дулх, 4,5 тони мода шоаш даьккхача, ОРС-ан дийнар 397 килограмм мара дац, вож юхедисар юстара дехкад, 226 тони кхельча хирбазех ОРС-а еннац 15 тони мара.

Даькъа болхлошта торговли общественни кхачан в1аштlехьбоаккхача ц1енхаштта кхоачамбоацараш дуалийтарах, шийна карарча розничи торговлен общественни кхачани предприятеи г1улакхашта т1ахьожам эза лоаттабарах РСФСР хьун боахама министерства Главурса Нохч-Г1алг1ай ОРС-а начальнико нов. В. В. Василенкона выговор яьй.

Комитето баьча тохкама материалаш аппарата совещание йийцай аьнна цо баьхоам терхаме ийцад, ОРС-е приказ техад т1ахьожам ца лоаттабарах ОРС-а воккхаг1волча товароведа нов. А. С. Арутюняна выговор е, № 20, 27 йолча тикай заведующеш (нн. Вагапов, Солтаева) балхара д1абьхаб, ч1оаг1а дисциплинарни бехк баьб торговле правилаш толхаярах боккъонца бехке барашта.

НГ1АССР хьун боахама министра заместитела нов. А. Б. Арсанова терхам т1аэзаб НГ1ССР хьун боахама ОРС-а материально-технически база ч1оаг1ъеча боаг1аш бола т1ахьожами новкъостали ца хилара, подсобни боахама продукци хьунаг1ара гулъю кхачан продукташи ахийта ца йоаг1ача д1аухийташ хилара.

НИЗ Д1АКХОАЧАР-ДЕРГДА

Х1анз 543 гектара т1а я «Маяк» совхоза беш, цунах 63 гектара т1а тайп-тайпарча сортех бола сом хьачаш ба. Цул совг1а, гурахьа кхы а ши б1аь гектара т1а беш д1айог1а лерх1 оаха. Х1аьта, цхьайттаг1а пятилетка чакхйоалаш кхоар гектара т1а хургья тха боахама сомий бешамаш. Д1айог1аргья тха боахам ул лача 1алама хьалашка къаьстта дика хьувкъаш йолча сортий гаьнаш.

Ишта дукха сомий бешамаш лелаелга тха боахама къахьегамхошта керда г1улакх да. Цудухьа, сомий бешамаш лелае, царна доал де нах 1омабара хьдданза йоакхо ю оаха.

Болх лерт1а д1абахьара новкъарло еш цхьацца кхоачамбоацараш а да. Масала, тоъеш дац совхозе сомий бешамашка леладу БДСТ яха маьхкаш, культиватораш, пурх беш сомий гаьнашта молхаш етта агрегаташ.

Толамца чакхдаьхар оаха укх шера б1аьстий кхашкара балхаш. Кердача индустриальни хьисапе 330 гектара т1а алате хьаьжк1аш, 200 гектара т1а генараш, 120 гектара т1а шекара свеклаш, 322 — силоса хьаьжк1аш, б1аь гектара т1а доакъара тайп-тайпара баьцаш д1айийра совхоза къахьегамхоша. Уж культураш лелаеш, царна доал деш ба дикаг1бола механизатораш Богатыревг1ар Султан, Къоасам, Йоакъап, Хамхоев Векхан, Татриев Къурейш, Евлоев Яхьъя, кхыбараш. Цар дика 1унал дар бахьан долаш цхьатарра дика дег1айоаг1аш я тха боахаме б1аьсти д1айийна культураш. Х1анз сихбаь д1ахьош ба шекара свеклашта культиваци яра, оасар дара болх.

Доакъара тешаме база ца хилча хьайбай продукци алсамъяккха йиш йоацилга кхета а деш, хьайбаш на1-ах шера кхаббал тоъаргдолаш тайп-тайпара доакъараш 1алашде декхар оттадаьд шийна хьалхашка тха совхоза коллективо. Лаьрх1ар кхоачашдар духьа шерра къовсам а боаржабаьб.

Рапс чуэцарца доладир оаха укх шера доакъар кийчдара балхаш. Хьекхача цу культурах алар ши эзар тони совг1а силос. Укх дехошка хьакха йолаергья люцерна. Цунах йоа кийчъергья, баьца витамини хьоар доаккхаргда. 426 гектар цоаш а я тха. Аьла лаьрх1а хьоккхаргья шагара буц. Из болх д1аболабе хьалха да х1анз а. Цуаца цхьана цоаашкара буц хьоккхача хана мел эшаргдар 1алашдаьд, кийчдаьд оаха х1амале а.

Х. АУШЕВ,
совхоза керттера агро[redacted].

КОСМИЧЕСКИ ТОХКАМАШ

Й1АЬХХАЧА ХАННА ЙОЛА ОРБИТАЛЬНИ ЭКСПЕДИЦИ

«Салют-6» т1а й1аьххача ханашка кхоачашъяьча космонавтий экспедицей сере йиш хулийт й1аьххача хана лаьрх1ача космически полетий дукха башхалонаш таххане белгалъяха.

Д1адолалургда вай орбитальни станце борта т1а а йолаш экипажа болх беча хана 1адаьмате дукхача тайп-тайпарча материалашта расход еш хиларгара: кхачана, фона, фотоплёнкана, доагора, кхычарна. В1алла чоалхане а доацача лоарх1амаша хьахьоих. Д1айолхача материалий суммарни дукхалла диллача уж дийнахьа экипажа цхьан членна ит килограммага кхоачаш хилар. Шеко йоацаш да, массехк бутт чулоацаш йолча й1аьххача ханна лаьрх1а йолча полёташта, шераш чулоацарашта х1аьта а вета а, цига хьал а аха юхахра кхоачам бида йола запасаш станце борта т1а яхка йиш ца хилар. Де дезар да специализированни кемай г1оница станци а цун экипаж а дилла материально-технически 1алашъелга в1аштlехьдаккхар. Цу тайпара кема а хиина д1аоттад, хоаш долчa бесса, «Прогресс» яха автоматически моахьаш кхухьа кема.

Цхьабакъда, «грузовик» хьаьро ах мара къоастаяц й1аьххача хана болх бергбола станци 1алашъяра проблема. Станцена шийна т1а чакхъякха езар из 1алашъяра мелдийн долча х1амаш схема къовлаш долча г1улакхий кхы б1арчча комплекс. «Салют-6» т1а гучабаьлар шоллаг1а бола стыковочни узел — орбита т1ара шийтайпара йола грузовой причал. Керттера лелаеш йола установка «Прогресса» баьашкара доагор хьачуийдара средствашца 1алашъяь яр: йоаг1аш йола коммуникацеш стыковочни узелашта д1ат1айнхьаяр. Амма, керттердар — «Салют-6» т1а хьилхе а даьдар балха ресурс й1аьххача ханна лаьрх1а йоаца оборудовани — экипажа болх белга 1алашдеча системерча аккумуляторни батарей тайп-тайпара вкладышаши патронаши из сигала г1олла леллаше а хувца торо хулийташ йола г1улакх. Оборудовани хувца езаро д1адийхар системай элементашта паргlата т1аг1оаrа 1алашдар, узлаш ч1оаг1ъеш йола х1амаши монтажа ший процесси чоалхане ца хилийтар, унифицированни инструмент дерригa балхаш дулургдолаш хилийтар.

Орбитальни станцена й1аьххача хана эксплуатаци яр из цунца цхьана лаьттан йоацача техникаца болх бера опыт, цунна эша г1улакх дара методика шаьрьяр, тайп-тайпара ремонтни операцеш чакхъяхара приемаш шаьрьяр. «Салют-6» т1ехьарча экипажаша дир кхо шу совг1а хьалха станцена эксплуатаци е бола шера ца бенначa хана специалисташа де д1ат1нзцаргдоацаш хиина укх тайпара балхаш. Доза1 дайначa хьалашка толамца хьажар пайка мишта яьй, массаза лелабеча из долча херхаца металл тедалой, металлически гам хьагул а еш, кхыметтел токсични болх бу тело а долаш йолча герметични гидравлически системана чу а г1орташ. Цу тайпара, й1аьххача хана болх беш йолча орбитальни станце борта т1ара оборудовани хувца а ремонт е а йиш хилар я эгтара лоарх1амера башхало.

«Салют-6» деш хиннача технически г1улакхаша дукха ха д1алоацар космонавтий. Цу тайппара, профилактически г1улакхаш а 1илман тохкамаш а экипаж цхьана деш хилар я технически 1илмай доктора профессора Константин Петрович Феоктистовна хетачох, орбитальни станцена й1аьххача хана эксплуатаци яра кхы цхьа кха цу т1а а ца хилча яргйоаца башхало.

Уж ерриг проблемаш дукхаг1ча даькъе й1аьххача хана сча пилотируеми полета технически аспектанца юв звенна яр, х1аьта укхаза х1ашзарчоа дерригa кхетадеш а да. Х1аьта мишта хургда дуккхача бетташка дозал доацача хьалашка, йоазув долча боарамеча тоина чу а шийна дилла хоалуш хиннача х1амаех къаьста а волча сага шийн г1улакхаш?

Хьалхарча й1аьххача хана яьча полеташа хьахьекхад, доацовача хана сигала лелаш космонавто теркад а ца деш хиина х1амаш, й1аьххача хана воздействи е д1а1делча новкъа хила долалуш хилар. Цу тайпара йола новкъарлонаш е тарлу дилла латтача вибраце, болх беча моттигашка кхоачамболлаш сердал ца хиларо, вентиляторийн релен таташа, гонахьара хьалн буа кхачен хувцалуш ца хиларо, дукхача кхыдараша.

Цу тайпарча пайдана доана х1ама да-их аьнна хетадуш долча х1амаша саг эг1аз аха ваьккха а цул т1ехьаг1а уйлах вохаве а тарлу. Цудухьа быта мукъа хан, ден а балха к1ира а порядок в1аштlехьаккхара ч1оаг1а терхам т1аухийт инженераша, методисташа, дукхача специальносташ йолаш болча лораша.

Белгалдаккха йиш я орбитальни станце борта т1а дика микроклимат хьаяра, лакха физически тонус хьаяра а балхаца безам хилийтара а, долче т1ехьара а, й1аьххача хана еш йола космически полет толамца чакхъяккхара г1о деш дола кхо х1ама.

Хьалхардар — из хьаькъалаг1а в1аштlехьаьккха быт, къахьегамен сала1арен режимаш в1аштlехь-т1ехьа лелаяр. «Салют-6» ерригa экипажеш ца1 йолча московски ханаца яхар, хьалда балха к1ира а долаш. Балха ди московски дар долалуча хана доладалар цар. Набара кхо сахьат хьожадаьдар. Кхача бара — цин сахьати ах сахьати, из1амассел хе хьожаьяр физически упражнениешта. 1адаьмате лоарх1аме фактор я кхачан рационаш сага дег1а эшаш мел дола х1ама долаш а тайп-тайпара а хилар, х1ана аьлча, моллаг1а цхьа продукт, мелла дика хилча а к1ордаю.

Шоллаг1ар — из экипаж психологически хьалашара деча г1улакхий система. Полетий управлене Центре хьаьь яр кхыметтел экипаж психологически кийчъяра декхар т1алаттаж йола лаьрх1а группа а. «Салют-6» т1а й1аьххача хана полеташ еш космонавтий йиш хулар шоай дезалашца, писателашца, артисташца къамаьлаш де. Х1аьта, х1анз борта т1а латташ телевизор йолаш-м, [redacted] къамаьлаш дерий оаз хаза меттел, уж го а йиш майн космонавтий, вешта аьлча, шоаш царца болаш санна хетадолийт космонавташта. Космонавтащара сеансаш долаш музыка хул лехкаш. Шераг1а я х1анз станце т1а фоно а видеозаписий ассортимент. Орбита трансляци яьй концерташтен спортивни передачаштей. «Прогрессаша» почта, сом, баьцадааараш лоаттадора космонавташта. Шено яц цхьаина а х1амах а хувца йиш йолаш яцар Звездни города а конструкторски бюро а дика байза нах юкъе а болаш хиннача хьаьцлий визитаца керттерча экипажа еш хиния моральни воздействи.

Х1аьта т1ехьара, кхоалаг1дар — из уназ1еш а физически тонус а метта лоаттаяра т1адерзадаьча профилактически г1улакхий комплекс. Ше дика хилар боккъонца хьахьекхад тренировочно-нагрузочни костюмех, вакуумни емкостех, эспандерех, удача наькъех, велоэргометрах пайда я ийбеш аьча физически нагрузкай системо.

Къахьегамен сала1арен режимо де дагалаьца х1ама а долаш хьаькъала1аг1а планировани ярал совг1а полет толамца чакхъялара к1езига лоарх1амболаш х1амаш дац 1аьтта йолча ханне а ший сигала мел ха яккха езаргья а хойташ экипаж кийчъяра системен х1аьта ишта космонавташ хьахаркара а цун членаш куртбарий индивидуальни психологически г1улакхаш теркалдеш экипажа комплектовани яра а системен.

Ч1оаг1а чоалхане я психологически в1аший тарбалара проблема. Цун к1ийле дукхача х1амех датт, вешта аьлча дезала, поларни е дуненна го баккха йодача экспедице, самолета е хян к1ал г1олла лелача кема экипаж яле а, моллаг1а цхьа коллектив хиина д1аотта безача наьха оамалех, гонахьа лела г1улакхаш царех х1аране кхетадарах, сага дег1ах йоаллача культурах, кхыметтел цу нахах х1аране яьнача ханах. Из проблема йолаш йолга хов дукха ха яр. Цхьабакъда, боккъонца из х1ама доккха бодабеннабац алхха лехкаш долча кемашца нах космосе аха баьлча мара. Цун бахьан да космически полетий хьалаш къаьстта шоай тайпара хилар: йоккха йоаца коллектив (2—3 саг), й1аьххача ханна йола изоляци, космически полета фактораша экипажа ю лакха эмоциональни воздействи. Цу дерригена д1адех космонавташ кийчбара кулгал дерашкара, лорашкара полета бахийта лаьрх1ача кандидатех доахка индивидуальни г1улакхаш теркалдар.

Х1аьта чакхоаллаш ала деза, эшаш йий-те й1аьххача ханна лаьрх1а йола экспедицеш?

Цхьан оаг1орахьара, й1аьххача хана полет еш экипажа балда хана доккха дакъа физически упражнеше ярга дохийт, цо шеко йоацдаш лохду 1илман тохкамех хьахулашдар. Из полет ше а я из еш баранта ц1енхаштта бола тохкам. Вокх оаг1орахьара, «Салют-6» борта т1а советски космонавташа сигала дукха бетташ а доахаш яьча хьалхарча полеташа хьахьекхар орбитальни тохкамий принципиальни керда торонаш хилар. Хьаэцаргда вай, масала, лаьттан т1ехенна а хина а ду везуальни земаш. Гучадаьлар хьалхарча цхьан беттей ах беттей — шин бетта космонавта б1арг кердача «моттигага» боалаш хилар, зуаш йолча объекташта адаптаци еш хилар, х1аьта духхьал цул т1ехьаг1а боал из явлене деталеш къестае, зуаш йолча процессий башхалонаш таркалъе. Кхетаде хала дац, дукхача лаьттарча г1улакхашта мел боккха пайда бала тарлу орбитера чухьежача цу тайпара «дерриг кхетадеш» болча б1арго. Укхаза 1адаьмате лоарх1аме да ишта цхьа объекташ й1аьххача хана (масала, сезонни хувцамаш хулаш) зем боахаш волча цхьан сага ше йиш хи[redacted].

СССР летчика-космонавта Попов Леонида лерх1ачох, полет й1аьххача ханна лаьрх1а хилар сов дика да статистика гулъе езача, боккъонца тешаме йола выводаш яра зуаш йола материал совъякха езача моттигашка 1илман-эксперименташ яра. Й1аьххача ханна лаьрх1а полеташ дикаг1а я г1улакха экономически оаг1онга диллача а: к1езигаг1а эш дукха мах д1абодаш дола космически кемаш а уж ураг1а ахийтарцен царна эша г1улакхаш дарцен дуваденна мел дола х1ама а.

Х1аьта, й1аьххача ханна лаьрх1ача полето мара сево къоастадергда сага физически торони хьакъехий вайна хетараш меттел, д1ако Вселеннена чудахара лаьтгъаш лахар а цунна луча жолах тийша дола космически полета фактораша сага организмана еча влияние боарамах дола дош?

Гаргтарча хана космически полеташ еш де лерх1араш да космически яра саг дилла болх беш хулийтилга, х1аьта из кикъ бода орбитальни станцей борта т1а экипажаша й1аьххача хана деча балхашка, й1аьххача маха лаьрх1ача экспедицешка г1олла.

Николай ПОЛИНКОВ.
(АПН).

«ДЮНЫ» ЯХА ПАНСИОНАТ

ЛЕНИНГРАДСКИ ОБЛАСТЬ. ЧІоагІа къердаш я Финский залива йисте, хозача моттиге дийхна хьуна юкъе улла «Дюны» яха пансионат. КІайча кхерах хьалъяьча ялх корпусе хІора шера салоІаш хул уьхала ткъо эзар гарта къахьегамхо. Царна эша гІулакх деш я — шина сага лаьрхІа пargІата номераш, пляж, спортивни база, кинотеатр, халхараш ду ротонда. СалоІаш бараша автобусашца а гІаш а экскурсеш ю Ленинграде а города йистерча а хозача моттигашка.

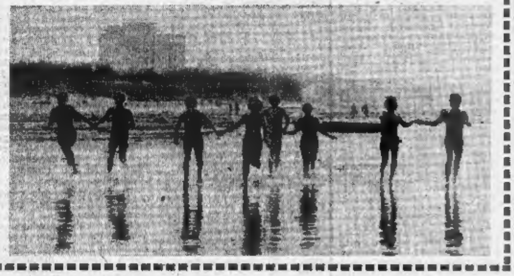

СУРТАШ ТІА: 1. «Дюны» яхача пансионате салоІаш бола Москвера, Ленинградера, Вологодски областера, Карелера нах.

2. Финский залива йисте.

Н. САДАБАША сурташ.
ТАСС фотохроника.

ХЬАЛЛАЦА мегаргдола ХІАМА

Болх бен ьнаьшай сиена. Черноречье посёлке бина мехкадьттахой, химикаш цІенгахье бера. ЦІагІа царга хьежаш дезал ба. Царна я хІама, кхыдола хІара денна леладеш дола товараш ю, цудухьа балхара цІаберза болхлой эггара хьалха тІекашка чу отт. Цига эца хІама корарга, цу чурча болхлошна дика тІаэцарга хьежна хул пнахь дог-безам а.

Из декхар дика кхочашду цу посёлке уллиша «Грознефтеоргсинтеза» производственни объединене ОРС-а чуйоагІаш йолча домовой кухне къахьегамхоша. Уктаза болх беш я нйс кхалсатах латта коллектив, хул эца йиш йола мерза кондитерски хІамаш. Из вІашІехьа хул шоай болх дуьха безаш, наьха хьаштех дика кхеташ коллектив болх беш хилча. Къаьстта белгалбаьна ба кондитераш Р. Ф. Лисавина, З. Магомадова, производства заведующи Дадашева Дута, кхыбараш. Хьа-са дьяна доцаш, шоайла хІатІахьатІа ца тетташ, ши-ший декхар а доархІаш балла хІора операци кхочашдеш цар, цудухьа алапи а дикъ шоайла хІара сага хьийгача къига хьежна коэффициент а оттаеш, бригадни хьесапе. Балхарча вах болхлочоа оттаьй цхьатарра йола коэффициент. Уж ба Лисавина, Магомадова, Берсанукаева, Абдулмежидова, Яхиханова, Доццукаева. Из бригада вІашагІйоллрагІа айенай дисциплина, зехьа йовц балха ха.

Лаьха да коллективо тІайица социалистически декхараш. Уж цар диней хамал хьалхен кхоачашдергхилара тешал — коллективера моральни дика хьал.

Уж тайпа бригадаш торговле вІашагІйокхар — кердадар. ТІаьца доагІаш дика хІама да из.

Э. ЧУСОВА.

Газета аргІаш номер арагрьа 30 июне.

Редактор Т. А. ТЕБОЕВ.

ДЕША БАХА ЛОВЧАР ТЕРКАМГА!

ГРОЗНЕНСКИ МЕХКДАЬТТА ТЕХНИКУМЕ 1981 — 1982 ДЕШАРА ШЕРА ДИЙНАХЬАРЧЕН ЗАОЧНИИ ОТДЕЛЕНЕШКА ДЕША ДЕШАРХОЙ ДІАЧУЭЦИЛГА ДІАКХАЙКАДУ

УКХ СПЕЦИАЛЬНОСТЕХ:

1. Пайдане оахкалаш лохка ю геофизически методаши пайдане оахкалаш йолча моттигашка тохкамаш дари (алхха дийнахьарча отделене).
2. Мехкдаьттан газовий скважинашта эксплуатаци яр (дийнахьарчен заочнии отделенешка).
3. Мехкдаьттан газаний скважинаши бурув тохар (дийнахьарчен заочнии отделенешка).
4. ЦІераш ювлара дукъьашйа техникей кхерамалеи (алхха дийнахьарча отделене).
5. Мехкдаьтта промыслови хими (алхха дийнахьарча отделене).

ДЕШАРА ХАНАШ

Дийнахьарча отделене — 8 класс яьккхарий — 3 шуш 6 бутта.

Заочни отделене — 10 класс яьккхарий — 3 шу.

Техникуме деша боагІарашкара заявленеш хьийю 31 июле кхаччалца.

Деша діачуэцаш діалуш йола экзаменаш хургья:

а) дийнахьарча отделене — 1 августа дена 20 августе кхаччалца;

б) заочни отделене — 11 июле дена 20 июле кхаччалцее 13 августа дена 20 августе кхаччалцеа.

Деша боагІарашта діаяла еза экзаменаш:

8 класс чаккхъьяьккхарашна:

1. **Математика** (дувцаш).
2. **Эрсий мотт** (диктант).

10 класс чаккхъьяьккхарашна:

1. **Математика** (дувцаш).
2. **Литературен эрсий мотти** (сочинени).

Заявленеца хила деза документаш:

Иказа юкъера йоаца е юкъера школа йистелькхара тешал е аттестат (подлинник).

Медицински справкий (форма № 286) (справко бланкаш техникумера діаэца йиш я).

Прививкай анализий результатийн хьажъахьара справка.

5 фотокарточка (керта тІа хІама а йоацаш даьккха, 3х4 размер йолаш).

Вах ха тІайола тешал е паспорт, военни билет (техникуме хьавеча кхахьоехка дезй).

Производствени балха стаж йолча къахьегамна книжка тІара хьайица выписка.

Заявленеш хьачу а кхо йоагІаш йола справкаш хІа а тел укх адресагІа: НГІАССР 364006, г. Грозный, Клары Цеткина ул. 14/53.

Приемни комисси (№ 120 йола кабинет). Телефон 2-63-09, хьехка 53.

ТЕХНИКУМА ДИРЕКЦИ.

ХЬЕХАРХОЙ ХИЛА ЛОВЧАР ТЕРКАМГА!

Нохч-ГІалгІай пачхьалкхен педагогически институте деша хьех ю

Нохч-ГІалгІай пачхьалкхен педагогически институто діакхайкаду укх факультетащна институте деша діаэцаш хилар:

Филологически (специальность: къамен школе эрсий мотти литературей). Дешара ха 5 шу.

Математико-физически (специальность: математикен физикен). Дешара ха 5 шу.

Физико-математически (специальность: физикен математикен). Дешара ха 5 шу.

Индустриально-педагогически (специальность: общетехнически дисциплинаши къахьегамв). Дешара ха 4 шу.

Физически кхетам балар (специальность: физически кхетам балар). Дешара ха 4 шу.

Юккъьенцара классаш (специальность: юккъьенцарча дешара педагогикен методикен). Дешара ха 4 шу.

Институте деша діаоттарашна діалу экзаменаш:

— **филологически** факультете — эрсий мотти литературен, (дувцаш а ядеш а — сочинени), СССР истори (дувцаш), кхыча мехкара мотт (дувцаш);

— **математико-физически** факультет — эрсий мотти литературен (ядеш), математика (дувцаши ядеши), физика (дувцаш);

— **физико-математически** факультет — эрсий мотти литературен (ядеш), математика (дувцаши ядеши), физика (дувцаш);

— **физически кхетам балара** факультете — эрсий мотти литературен (ядеш), хими (дувцаш), биологи (дувцаш); цу факультете деша оттарашна хьалхагІа специальностагІа экзамен діаяла еза (яйга атлетики, гимнастики, кьаьк дар);

— **индустриально - педагогически** факультет — эрсий мотти литературен (ядеш), математика (ядеши дувцаши), физика (дувцаш);

— **юккъьенцарча классай** факультет — эрсий мотти литературен (дувцаши ядеши), СССР истори (дувцаш), математика (дувцаш).

Школа чаккхйоаккхача хана дошо (дото) медальена бараша е юкъера специальни дешара заведени е юкъера профтехучилища тІехдика дийша хилара диплом долаш чаккхъьяьккхараша деша діаоттача хана йоагІ-йоагІача специальноста оттаьь алхха цхьа экзамен мара діалац. Нагахьа санна из экзамен діалуш цо «пхиъ» йоаккхе кхы діало діалуча экзаменех из мукъаволийт, нагахьа санна «йиъ» е «кхоъ» йоаккхе ерригача йоагІ-йоагІача специальностех экзаменаш діаяла еза деша діаоттачун.

Медаль енараш юкъера специальни дешара заведени тІехдика дешара диплом а луш чаккхъьяьккхарашен діалу специальностага хьежна аьхарех йоагІаш йола экзамен:

1) **филологически** — сочинени;
2) **математикен физикен** — математика (дувцаш);
3) **физикен математикен** — физика (дувцаш);
4) **физически кхетам балар** — специальность (яйга атлетика, гимнастика, кьаьк дар);
5) **юккъьенцара классаш** — эрсий мотти литературен (ядеш);
6) **индустриально-педагогически** — математика (дувцаш).

Техникум, училище чаккхъьяьккхачул тІехьагІа филологически факультете деша оттачук диплома Іомабаь кхыча мехкара мотт тІаболаш аккладыш е справка хила еза.

Филологически факультета абитуриенташа эрсий моттен литературан экзамен діалу сочинене хьисапе. Къамин школа программа боарме эрсий мотт юкъерча дешара заведене Іомабаь болча кхыча факультетий абитуриенташа язъю изложени е диктант; вокхар—сочинени.

Заявленеш діаэц 20 июле дена 31 июле кхаччалца.

Институте діаэцар дехаш луш йола заявлени факультет белгал а якха ректора цІерагІа лу массанахьа а санна цхьан формагІа, цунца юкъера образовани хилара документ (подлинник), характеристика, медицински справка (форма № 286), 6 фотокарточка (керта тІа хІама йоацаш 3х4 размер йолаш даькхка) е долаш.

Институте хьаккхьачача деша воагІачо хьахьокха деза паспорт, военни билет (запасерча военнообязанни болчар) е приписной тешал (призывной ха йолчар).

Деша діаоттачо характеристика лацхийта еза тІехххьарча хана болх баьча моттигера партийни, комсомольски, профсоюзни организацешка, колхозий правленешка, общеобразовательни школаш чаккхъьяхараша — школай кулгалхошкарен общественни организацешкарен. Геройшцарча Нийй мугІарашкара мукъаьбаьнгараша тІема доакъой командованега характеристика хиланза яргйоацаш яц.

Шин шерал кІезигагІа йоацаш балха стаж йолча, хІаьта ишта производствана тІера а вахьккха халкъа боахаме цар беча балхага хьежна йолча факультете деша боагІача наха заявлени институте хьачулуча хана предприяте е учреждени кулгалхоша печать а тоІаь кІал кулг а ладаь йола къахьегама книжка тІера выписка а яла еза.

Деша діаотташ луш йола экзаменаш 1 августа дена 20 августа кхаччалца хургья.

Институте діаэлбаьраш декхарийла ба дешара шу доллалуча хана балха стаж хилар бакъдеш долча документа подлинник хьахьокха. Толаме дешаш болча беррнгача студенташта стипендеш тея, чІоагІа эшаш барашта общежити лу.

Институте адрес: 364914. г. Грозный, ГСП-14, Орджоникидзе цІерагІа проспект, 62.

СПОРТ

КХОАЛАГІА МОТТИГ

Укх деношка город Донецке чаккхъьхьар волейболах ловзаш Советски Союза Кубок яккхара лакхерча лигерчен класса «А» хьалхарча группайк командашта юкъе хиниа яхьаш.

Цига дакъа лоацаш яр вай «Автомобилист». Пхи очко яккха езача кхо очко а яьнкха, кхоалагІча моттиге нийсбелар грознецаш.

Кубок Киеверча «Локомотивага» кхаьчар, шоллагІа прия Баумана цІерагІча Московски лакхерча техникаски училища командо яьккхар.

АРГІАНАРА ТУРАШ

Мехка футбола шоллагІча лига кхоалагІча зона хиниа аргІанара матчаш чаккхъьйнай е результаташ е йолаш: «Цемент» — «Аттомаш» — 4:2, «Дружба» — «Ротор» — 3:1, «Волгарь» — «Спартак» (Нл) — 3:0, «Уралан» — «Машук» — 3:1, «Торпедо» (Влж) — «Ростельмаш» — 0:1, «Спартак» Тмб) — «Торпедо» (Тг) — 1:1, «Салют» — «Металлург» — 1:2, «Авангард» — «Спартак» (Ол) — 1:0, «Цемент» — «Ротор» — 0:1, «Дружба» — «Аттомаш» — 0:2, «Салют» — «Спартак» (Ол) — 4:2, «Авангард» — «Металлург» — 1:1, «Спартак» (Тмб) — «Ростсельмаш» — 1:1, «Торпедо» (Влж) — «Торпедо» (Тг) — 3:2, «Уралан» — «Спартак» (Нл) — 1:0, «Волгарь» — «Машук» — 2:2.

Чемпионата аргІанара ловзараш «Тереко» діахьоргда хьовшалгІа яха: 2 июле — Пятигорскерча «Машукаца», 5-ча июле — Нальчикерча «Спартакаца».

27 июне кубок яккхара йолча яхьа Серго Орджоникидзе цІерагІча стадионе «Тереко» тІаэцаргья Орелера «Спартак».

КХОАЛАГІЧА ЗОНА КОМАНДАЙ ХЬАЛАШ 21 ИЮНЕ КХАЧЧАЛЦА

	Л	К	Н	Э	Б	О
«Терек»	11	8	3	0	19—3	19
«Металлург»	11	7	2	2	20—10	16
«Ростсельмаш»	11	7	2	2	15—5	16
«Спартак» (Нл)	12	6	3	3	15—11	15
«Ротор»	11	6	2	3	24—14	14
«Машук»	12	6	2	4	19—18	14
«Динамо»	11	6	2	3	17—8	14
«Торпедо» (Тг)	11	5	3	3	10—15	13
«Волгарь»	11	5	3	3	16—13	13
«Уралан»	13	4	4	5	12—11	12
«Спартак» (Тмб)	11	4	4	3	6—8	12
«Салют»	12	4	1	7	16—12	9
«Цемент»	12	2	3	7	8—17	7
«Дружба»	13	1	5	6	11—21	7
«Спартак» (Ол)	13	2	3	7	9—22	6
«Торпедо» (Вл)	11	2	1	8	11—22	5
«Аттоммаш»	10	2	0	8	5—21	4
«Авангард»	13	1	2	9	9—20	4

ЙОВЗИЙ ШОАНА ШАХМАТАШ

Мичахьара хьаяьннай уж?

ВІаьш шераш хьалхагІа дена хьадоагІа шахматий истори. Дувцаш да эггара хьалха уж яьй цхьа, эзари ах эзари шу хьалха Инде яхаш. Шахматий улгах лаьца легенда я. Цу хьакъехьа язду Я. И. Перельмана шийй «Дийна математика» яхача книжка тІа. Цу тІа дувц, паччахьа кое тІарча Іилманхочо, Сета яь шахматаш бІаргайна Іалаьмате гІадвахачен цецваьнначен индийски паччахьо Шерама, шийна тІавоалаве из, аз деза совгІат лургда цунна аьнад яхаш. Ше паччахьо тІаьийхача дошув, ахча, кхыдола рузкъа дийхадац, йоах, Іаьха торо йоацача хьехархочо, кІи буртиташ дийхад йоах. Шахматий улга хьалхарча клетка тІа цхьа кІи буртиг [отІабилла], шоллагІчун тІа — шиъ, кхоалагІчун тІа — диъ, иштта дІахо, ерригача 64 клетка тІа, хІора тІехьарча клетка тІа декха буртигаш шозза дукхагІа а деш, дийхад йоах цо. Цкъарчоа цу декхаро эгІазвигав паччахьа, цул тІехьагІа аьнад цо, мегад хІаьта, дагар а дий, ахбара чура массехк галий кІале цунна. Цунах дагадоацар хиниад. Улга тІехкьарча клетка тІа эттай 18 квинтиллионах, 446 квадриллионах, 744 триллионех, 73 биллионах, 709 миллионах, 551 эзар буртигах латта цифра.

— Везан даьла! — цецбаьннаб, паччахьа коа тІара нах. Паччахьага меттел, дерригача дунен тІа а хиннадоц иэал кІа.

ХьалхагІа цу ловзарах «Чатуренга» оалаш хиннад, виъ саг ловзаш хиларце. ТІехьагІа мара доладаьдац цунах шишша саг ловзарга. ТІаккха цунах «Шатрандж» оалаш хиннад.

Іарбашта а чІоагІа езаш хиннай шахматаш. 786—809 шерашка вахаш хиннав цІи хеза поэт Абу-Бакр-аль-Сули, шахматех дика ловзаш хиннав из, цул тІехьагІа цІи хеза хиннав шахматист-сирец Стамма в. Эггара хьалхе цу шинне оттае йолаьяй шахматий этюдаш.

ХІанз йолча тайпара шахматаш хьахиннай XV — XVI бІаьшерашка Испанев Итаьен. Историе чухь вовзаш ва «шахматий теоре да» лоархІаш вола испански моагІар Нуи Лопес, цІи хеза шахматист хиннав калабриец Греко а. Францера ваьннав сийлахь - воккха музыканти шахматисти Франсуа Филидора. (1726 ш.).

Пхьасарча Русе шахматаш базара еий дІа-хьа лелача базархоша Византерен Персирен. ЦІи хеза бола эрсий турпалаш — Илья Муромеци кхыбараши бовзаш хиннаб богатыраш хиларал совгІа, говза шахматисташ хиларах а.

ФУ Я УЖ — ШАХМАТАШ?

Шахматашц царех ловзийгей мел лоархІаме хІама да гучадоакх сийлахь - боккхача наха шахматех дийцараш дагадехача.

Шахматаш езаши царех ловзаш хиннав В. И. Ленин. Царех лаьца задачаш этюдаши уттаеш хиннай цо. «Шахматаш — уж я хьакъала гимнастика», аьнад цо. Л. Н. Толстоя: «Шахматаш — Іалаьмате чІоагІа сакъердам ба. Царех ловзача хана йалхах даьле вай са в лоІ, халахетараш а дицлу. А. С. Пушкин: (шийй сесагагІа яздаьча письмо тІа) «Са хьамсаръяр, со гІадвигав Іа хьа шахматех ловза Іомалуш я аьнна. МоллагІча бакъахьарча дезале ха дезаш хІама да из». Конде аьннад: (французай полководец). «Дика иарал хилале хьалхегІа Іомавала веза дика шахматист хила». Пабло Неруда (чилийски поэт). «ЦхьабоагІарва шахматаш — зов, вокхарна — сурташ, хІаьта сона уж — поэзи, кІоасамел деналеи поэзи». Т. Петросян «Шахматаш — кепах аьлча ловзар да, чулоацамга диллача — искусство, уж Іомаярга а царех кхетарга а диллача — Іилма». В. И. Севастьянов (Советски Союза летчик - космонавт, шозза Советски Союза Турпал, СССР шахматий федераце президент). «Шоай вахар точни Іилмаца дувза безам болча вагийча нахан мехкараштен дика гІо-новкъостал дергда шахматашна, цхьанна а кхыча ловзаро цар санна дегІайоалаш абстрактни уйла. Цул совгІа, шахматашна саг кхетам луш кхевеш хилар доалл цар хІара турнирах, хІара ловзаро сага динегІа мел йола оамалаш — денал, майрал, дагалаттар кхоачашдара тІакхувш хилар — кхею. Вахаро гучадаьккхад, шахматех ловзаш бола дешархой дукхагІа болча школашка массадолча предметех кхеташ хилар лакхагІа долга».

В. ЖУК-ТРИПОЛИТОВ, № 5 йолча ДЮСШ-а тренер-хьехархо.

ТЕЛЕВИДЕНИ

I ПРОГРАММА

25 ИЮНЬ

8.00 — «Ха».
8.40 — ІуІранара гимнастика.
9.05 — «Дья воша Федор, кхуо цига» яха телевизионни дукхасерийни мультфильм. Хьалхара, шоллагІа, кхоалагІа сереш.
10.00 — «Волга тІа чайрех». РСФСР халкъа артиста Л. Сметанниковна дакъа лоацаш дола фильм-концерт.
10.30 — «КІоргагІуш да — тефка хьакъар».
11.30 — Кердаларош.
14.30 — Кердаларош.
14.50 — «Вайх хІаранаге йола колхоз» яха телевизионни документальни фильм.
16.00 — «Шахматий школа».
16.10 — «Сомбреро» яха берашта дола художественни фильм.
17.15 — Мозамбика къамаш дезалла денга — из шийй лелаьо хиналла денга. Кинопрограмма.
17.45 — «Катеркой творчества».
18.15 — Миллионий ленински университет. «Кхетам дуьга — коммунистически хьесапе». Кадраш хьахархмара а царна кхетам лучара а партийни организаце лоархІаме хьакъехьа. Передаче дакъа лоацаш ю КПСС Рязански обкома хьалхара секретарь Н. С. Прислнев.
18.45 — «Тахан дунен тІа».
19.00 — Болета артистий Дунен хьалхьашта моттерче IV конкурса лоаламбе дола концерт.
21.00 — «Ха».
21.35 — Балета артистий Дунен хьалхьашта моттерче IV конкурса лоаламбе дола концерт. Діахьдахар.
22.50 — «Тахан дунен тІа».

II ПРОГРАММА

8.00 — «Ха».
9.05 — Документальни фильмий программа.
9.30 — «Из шоана хьувулда». Изобретателий конкурс.
10.15 — «Мичад вай, хьувулда!».
10.45 — Мозамбика Халкъа Республикан пхьен халкъерен ансамбла концерт.
11.30 — «Сийдаль-воккха управитель» яха берашта дола телевизионни художественни фильм.
12.45 — «Мир-собр» хеннеш вертда дІашагІахкаьйттарий телевизионни клуб.
14.00 — ДІаокхош Кечесан кавказерча хьадахан филармоне «Гармонии» яхача камерни ансамбле.
14.30 — «Звездочет». Телевизионни журнал.
15.20 — А. С. Пушкин. «ЦІаста боарий».
16.10 — Ипделан доах «АПСНЫ» яхача вокально - инструментальни ансамбле.
16.25 — «Вай ВАМ...» дувцаш да.
17.00 — «Телетайпмарой кискыэх» яхка дуьхе гІулакхаш дуьхе.
17.15 — Фильм-оказание.
17.25 — «Кургаловчун дукъа эпос» яха документальни фильм.
17.40 — «ХІьоагІа йолча йезале» 1-гІа мая цІерагІа колхоз.
18.10 — «Парти Советски халкъа хьалхаьнатта отряд я». Документальни фильм.
18.20 — «Нохч-ГІалгІайчу гІолла».
18.40 — Киножурнал.
18.50 — Ялат-81. «Шийй хенанах а ма лоййтал а».
19.00 — «Юртбоаламе техника цІи хьарах лорарп». ІилмаІ-популярни фильм.
19.20 — «Ялата тІехьа сенна делкъерашта ІІезал а» (гІалгІай меттала).
19.50 — «Бийса даьхьала хийла шун, бераш!».
20.00 — Нохч-ГІалгІай филармоне солистий концерт.
21.00 — «Ха».
21.35 — «Амайа идеал» яха художественни фильм.

26 ИЮНЬ

I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха».
8.40 — ІуІранара гимнастика.
9.05 — «Дукхаьцра стихаш».
9.35 — «Доврала леладаь тамашийна хІамаш» яха берайта дола художественни фильм.
10.40 — Телевизионни документальни фильм.
11.00 — «Красная гвоздика» яхача вокально - инструментальни ансамбла концерт.
11.30 — Кердаларош.
14.30 — Кердаларош.
14.50 — «Хьа кхаьльеган — хьа сийлаг». Кинопрограмма.
15.30 — Къуабехьен Африка мукъавиккхача Денга. Замбе артистий концерт.
16.15 — «Старт лун а Ахкахара хьалхьегана...». Передаче дакъа лоацаш ю ВЛКСМ ЦК секретарь Л. Швецова.
16.45 — «Москвана шоа а бІашагІхьатар».
17.15 — Мадагаскара къамаш цІийга — из шийй лелаьо хиналла денга. Кинопрограмма.
17.30 — «Спорт-клуб».
18.40 — «Тахан дунен тІа».
19.00 — Куйнанхой ю СССР Лакхехьарча Совета депутаташа.
19.20 — Центральни телевидено верана тІа яттара хьалха. «Блокада» яха художественни фильм. ШоллагІа дакъа. «Ленинградски метроном» яха хьалхара фильм.
21.00 — «Ха».
21.35 — «Маца дая вай, мотта гІийй». Музыкальни программа.
23.30 — «Тахан дунен тІа».

II ПРОГРАММА

8.00 — «Ха».
8.40 — Телевизионни документальни фильмий программа.
9.35 — «Сона дагайоагІача мехкагІолла». Фильм-концерт.
10.05 — «Советски пачхьалкха дезале къахьегам ю йоаххо».
10.35 — Мультфильм.
11.10 — «Шера тІара йиІиг» яха берашта дола художественни фильм.
12.10 — «Всеволод Гаршина дагалоацІараш».
13.10 — М. Гашева. «Йоккха сестра».
13.35 — Л. Кассиль. «Кондуит а Швамбрания а».
14.25 — «Дега хьо, тха нани!». Центральни телевидене ерригсоюзни радиоси В. Йошко хьалхале делаоча йоахаше берай хора концерт.
15.05 — «Кхоачамде тхьадд, кхоачамде вахе санна, кхоачамде тхой денагІа». Германе Демократически республикера передача.
16.05 — «Сосартиц со цІакха а». Белоруссе халкъа артистал П. У. Бровках дола документальни фильм.
16.20 — «Музыкальни абонемент».
17.40 — «Халкъа депутатий Советашка».
18.10 — Россе Іаьрмия доацача хьаттан хкайта». Документальни фильм.
18.30 — «Нохч-ГІалгІайчу гІолла».
18.00 — «Хи тайп-тайпара ба, хІаьта чуоеашам цаь ба». Кинопрограмма.
19.00 — Киножурнал.
19.20 — Парте XXVI съезда ровкъа, «Бено лакхи луш дола хьалхара совгІаташ».
20.00 — «Бийса даьхьала хийла шун, бераш!».
20.10 — «Ялат довега вІезигдаро лакъадаш». Документальни фильм.
20.30 — Ялат-81. «Шийй хенанахь а ма лоййташ а чуцарга ваь» (нохчий меттала).
21.00 — «Ха».
21.35 — «Хьайга хатта» яха телевизионни художественни фильм. Хьалхара а шоллагІа а сереш.

РАДИО

6.40 — «Малгобекера рабоче лоьхьараш кийчдераш болча» (гІалгІай меттала).
6.55 — Музыкальни антракт.
7.15 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор.
7.25 — «Сердало» газета обзор.
7.30 — Хоамаш.
8.15 — Передачий программа (эрсий, гІалгІай меттала).
8.25 — «Йоана хьалхахІо». Радиоурок (гІалгІай меттала).
9.15 — «Партион а хьа а» (нохчий меттала).
9.30 — «Ден тешагІа» (эрсий меттала).
9.40 — Хоамаш.
9.45 — «Я хумера нана». Репортаж (гІалгІай меттала).
17.15 — Передачий программа. Хаттамах бола хоам (эрсий меттала).
17.20 — «Микрофонна Грозне гІолла» яха радиокурс (эрсий меттала).
17.31 — РадиокхьалатІарой замках долакконцерт (эрсий меттала).
18.00 — Керда хоамаш (эрсий, нохчий, гІалгІай меттала).
18.30 — Хоамаш (гІалгІай меттала).
18.40 — «Дега хьехамегІа» (нохчий меттала).

УКВ

18.00 — «Малено дола сибирски эрсий халкъа хоро» яха музыкальни передача.
18.22 — Хьалхарча мехках дола илли.
19.21 — С. Чахкиев. «Къонгаш бовча хина» яхача спектаклаш монтаж (нохчий меттала).
20.17 — Инструментальни эстрадий концерт.
8.15 — Передачий программа (эрсий, нохчий меттала).

26 ИЮНЬ

6.40 — «Юрта Іуйре» (эрсий меттала).
7.15 — «Грозненский рабочий» газета обзор.
7.25 — «Ленинское знамя» газета обзор.
7.30 — Хоамаш.
8.20 — Лирически иллеш (нохчий меттала).
9.10 — «Атеист» яха радиожурнал (гІалгІай меттала).
9.30 — Кечаш долаччун радиошкола (эрсий меттала).
9.45 — «Саг къахьегамца сийдолаш ву». Зарисовка (гІалгІай меттала).
17.12 — Передачий программа. Хаоттамех бола хоам (эрсий меттала).
17.16 — «ДоттагІий оалаш» (эрсий меттала).
17.31 — «Литература Нохч-ГІалгІайче» (нохчий меттала).
17.50 — Халкъа ашараш (нохчий меттала).
18.00 — Керда хоамаш (эрсий, нохчий, гІалгІай меттала).
18.30 — Ашараш (гІалгІай меттала).

УКВ

18.00 — «Халкъа календара а эрсий илли а» яха передача.
18.20 — Нохч-ГІалгІай ашараш.
19.04 — С. Цугаева произведенешцара концерт.
19.49 — ГІалгІай меттала юмористически дувцараш.
20.04 — «Оперетта тІара сапуьаьне оагІонаш» яха музыкальни передача.
20.30 — Иллеш, ашараш, халхара ашараш.

Хоамаш

Тахан республике гІоллен Грознен кІезиг - дукха мархаш а йолаш, йоачан а йоацаш, малхбоалехьара секунде 3—8 метр чІоагІа мух а хьекхаш хилел фегара температура республике 28—33, Грозне 31—33 градус йІовхал йолаш хилен тарлу.

Кхоана хувцалуш мархаш а йолаш, йоачан а йоацаш, тайп - тайпарча оагІонашкахьара секунде 3—7 метр чІоагІа мух а хьекхаш хилен фегара температура бийсана 14—19, дийнахьа 26—31 градус йІовхал йолаш хилен тарлу.

Метеостанци.

ТХА АДРЕС: 364907, г. Грозный, Маяковске ул., 92. Телефонаш: редактора — 2-45-57; редактора заместителя — 2-85-07; бехктокхама секретара — 9-24-00; отделий: партийни вахара — 9-24-04; промышленностен транспортен — 9-24-01; юрта боахама — 9-24-06; культура — 9-24-05; кхьалой — 9-24-07; корректорске — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364907, г. Грозный, ул. Маяковского, 92. Телефоны: редактора — 2-45-57; заместителя редактора — 2-85-07; ответственного секретаря 9-24-00; отделов: партийной жизни — 9-24-04; промышленности и транспорта — 9-24-01; сельского хозяйства — 9-24-06; культуры — 9-24-05; писем — 9-24-07; корректорской — 2-89-88.

Газет арадувл шинарен, ерен, шоаттен деношка

СФ00239. «Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковске, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 2518.